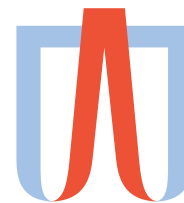

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНСЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

ГУМАНІТАРНА КАТАСТРОФА ЧИ ГУМАНІТАРНА ГОЛКА – ДВІ СТОРОНИ ОДНІЄЇ МЕДАЛІ: ДОСТУП ДО ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Київ 2016

УДК 341.232+341.3=111
ББК 66.061.461
Г94

У доповіді використана інформація, отримана в ході польової місії, що здійснена за підтримки проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Права людини в дії», який виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 50 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів.

Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID ukraine.usaid.gov та сторінці у Facebook www.facebook.com/USAIDUkraine.

Г94 Гуманітарна катастрофа чи гуманітарна голка – дві сторони однієї медалі: доступ до гуманітарної допомоги в умовах збройного конфлікту на сході України / О. А. Біда, А. Б. Блага, О. А. Мартиненко, М. Г. Статкевич; за заг. ред. А.П. Буценка / Українська Гельсінська спілка з прав людини. – К., КИТ, 2016. – 54 р.
ISBN 978-966-2279-56-6 (укр.)
ISBN 978-966-2279-57-3 (анг.)

Видання присвячене комплексному доступу до гуманітарної допомоги у ситуації збройного конфлікту на сході України. Розглянутий правовий аспект міжнародної гуманітарної допомоги. На підставі аналізу відкритих джерел та проведеного власного дослідження визначено проблемні питання стану доступу до гуманітарної допомоги в умовах військового конфлікту на сході України. Наведені результати інтерв'ю з членами гуманітарних організацій, моніторингових візитів, опитування внутрішньо переміщених осіб, які потребують гуманітарної допомоги.

УДК 341.232+341.3=111
ББК 66.061.461

ISBN 978-966-2279-56-6 (укр.) © О.А. Біда, А. Б. Блага, О. А. Мартиненко, М. Г. Статкевич, 2016
ISBN 978-966-2279-57-3 (анг.) © Українська Гельсінська спілка з прав людини, 2016

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Міжнародна гуманітарна допомога в умовах збройного конфлікту: правовий аспект.....	5
2. Збройний конфлікт та стан доступу до гуманітарної допомоги на сході України.....	10
3. Звіт щодо інтерв'ю з членом організації «Відповідальні громадяни» Енріке Менендесом.....	34
4. Результати моніторингового візиту Української Гельсінської спілки з прав людини «Доступ до гуманітарної допомоги».....	36
5. Результати опитування внутрішньо переміщених осіб, які потребують гуманітарної допомоги	41
6. Висновки та рекомендації	46
7. Додатки	51

Аркадій Бущенко

*виконавчий директор
УГСПЛ*

ТРАГІЧНІ НАСЛІДКИ збройного конфлікту в Україні та незаконної окупації АР Крим стали новим випробуванням для всіх людей, небайдужих до чужої біди. Міжнародне співтовариство зробило вражаючі за своїм масштабом кроки, розгорнувши в Україні діяльність 11 міжнародних гуманітарних організацій, для яких забезпечується спрощений порядок перетину лінії зіткнення під час доставки гуманітарних вантажів на тимчасово окуповані території. За два роки Україна отримала \$649 млн. гуманітарної допомоги від міжнародних інституцій та країн світу, де лише частка Сполучених Штатів Америки становить \$84 млн.

Одночасно діяльність 993 юридичних осіб-отримувачів гуманітарної допомоги потребує чіткої взаємодії міжнародних та національних учасників надання гуманітарної допомоги, моніторингу її розподілу, належної підготовки національного персоналу, постійного вивчення нагальних потреб отримувачів допомоги. Створений План гуманітарного реагування ООН є лише початком кропіткої роботи у цьому напрямку, яка має спрямовуватися на вирішення проблем у п'яти напрямках: безпосередня фінансова допомога внутрішньо переміщеним особам, їх працевлаштування, охорона здоров'я, освіта і соціальна адаптація. Кожний напрямок передбачає узгоджену діяльність щонайменше однієї потужної міжнародної організації (ВООЗ, ЮНІСЕФ тощо) та 15-20 профільних гуманітарних організацій. Реалізація зазначеного Плану буде здійснюватися з урахуванням іншого стратегічного документу, розробленого за підтримки ЄС, ООН та Світового банку – Оцінки шляхів відновлення та розбудови миру.

Ця тематична доповідь, підготовлена експертами УГСПЛ, ставить собі за мету звернути увагу на існування широкого кола проблем і ризиків, які супроводжують процес надання гуманітарної допомоги. Ми сподіваємося, що нейтралізація зазначених проблем стане не тільки предметом обговорення, але і об'єктом спільної діяльності міжнародних і національних установ у цій області.

Окрему подяку висловлюємо Агентству США з міжнародного розвитку (USAID), яке надало фінансову допомогу для підготовки цього видання. Відповідальність за вміст несуть автори та Українська Гельсінська спілка з прав людини, і він не обов'язково відображає погляди USAID або уряду Сполучених Штатів Америки.

1. Міжнародна гуманітарна допомога в умовах збройного конфлікту: правовий аспект

СИТУАЦІЯ збройного конфлікту містить у собі небезпеку ігнорування та прямого порушення прав людини, у першу чергу – найбільш незахищеної частини населення. Зрозуміло, що головна роль і відповідальність за надання своєчасної допомоги постраждалим, забезпечення їх захисту та безпеки, надання підтримки для відновлення процесів життєдіяльності, належить державі. Тим не менше, у разі відсутності в держави необхідних ресурсів має долучитися міжнародна спільнота.¹

Поняття гуманітарної допомоги з моменту його формулювання в Конвенції Ліги Націй про створення міжнародного союзу допомоги на випадок катастроф (1927 р.) було розвинене в понад 300 міжнародно-правових актах як зобов'язального (твердого), так і м'якого права. Наприклад, зараз у Вікіпедії наводиться таке визначення **гуманітарної допомоги** (від лат. Humanitas, Humanity – благодійність) – це заходи із захисту та догляду за людьми в умовах гуманітарної кризи, що виходять за рамки первинної медичної допомоги. Гуманітарна допомога організовується в основному після надзвичайних ситуацій та гуманітарних криз, і у першу чергу спрямовується на порятунок життя, полегшення страждань, допомогу людям з гідністю долати важкі обставини, запобігання виникненню або поширенню епідемій і т. д.² Вона, як правило, не включає в себе усунення конфлікту. Відповідно, основними завданнями гуманітарної допомоги є:

- порятунок людського життя;
- надання допомоги для задоволення основних потреб людини (вода, їжа, проживання);
- забезпечення базової гігієни та медичної допомоги³.

Важливим принципом діяльності більшості гуманітарних організацій є нейтральність. Відповідно, гуманітарні операції, як правило, зосереджені на ліквідації страждань потерпілого населення у короткостроковій і середньостроковій перспективі, принаймні шляхом правдивого статистичного спостереження за картиною реальної ситуації, порятунку, надання першої допомоги, медичної допомоги, забезпечення питною водою, розподілу продуктів харчування, наметів, ковдр уразливим, бездомним або переміщеним особам; відвідування ув'язнених і контроль умов утримання у в'язницях, а також в цілому на матеріально-технічному забезпеченні і розподілі допомоги (наприклад, організації таборів біженців, реконструкції будівель і об'єктів інфраструктури, таких як мости, дороги)⁴.

Основними **стандартами надання гуманітарної допомоги** є Гуманітарна хартія та базові стандарти надання гуманітарної допомоги в умовах воєнного конфлікту; Мінімальні стандарти у сфері надання медичної допомоги; Кодекс поведінки Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця і неурядових організацій (НУО) при наданні допомоги у випадку стихійних лих і катастроф; Мінімальні стандарти щодо забезпечення тимчасовим житлом, організації розміщення і непродуктивної допомоги; Мінімальні стандарти водопостачання, санзабезпечення та сприяння дотриманню гігієни; Мінімальні стандарти освіти: готовність, програма, відновлення; Мінімальні стандарти продовольчої безпеки.

1 Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/lastrada_simyi_z_ditmy_v_period_viysk_konfliktu.pdf

2 Aiuti umanitari https://it.wikipedia.org/wiki/Aiuti_umanitari

3 Humanitarna pomoć https://bs.wikipedia.org/wiki/Humanitarna_pomoć

4 Humanitäre Hilfe [Elektronisches Dokument]. – Zugriffsmodus: https://de.wikipedia.org/wiki/Humanit%C3%A4re_Hilfe

Однак *наразі загальновизнаного права на гуманітарну допомогу в міжнародному договірному праві не існує*. Держава, яка потребує гуманітарної допомоги (the affected state), має обов'язок «шукати», не «просити» допомогу (“to seek”, not “to request” assistance), тобто має право, шукаючи таку допомогу, відмовитись від неї. А саме: держава, яка потребує гуманітарної допомоги, може відмовитись від допомоги третіх країн, які створюють видимість надання такої допомоги в порушення статті 2(7) Статуту ООН. Більше того, держава, яка погодилась на отримання допомоги, залишає за собою вирішальну роль у скеруванні, контролі, координуванні і нагляді за такою допомогою. Зокрема, держава може відмовитись від гуманітарної допомоги, якщо пропонувана допомога не відповідає вимогам гуманності, нейтралітету та неупередженості.⁵

Згідно зі ст. 30 Четвертої Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни, «особам, що перебувають під захистом, повинні бути надані всі можливості звертатися до держав-покровительок (“protected powers”), до Міжнародного комітету Червоного Хреста, до Національного товариства Червоного Хреста (Червоного Півмісяця, Червоного Лева та Сонця) країни, у якій вони перебувають, а також до будь-якої іншої організації, яка зможе надати їм допомогу»⁶. Влада повинна сприяти цим організаціям у межах, які дозволяють умови війни або вимоги безпеки. Крім візитів делегатів держав-покровительок та Міжнародного комітету Червоного Хреста, передбачених статтею 143 Четвертої Женевської конвенції, «держави, під владою яких є особи, що перебувають під захистом, або окупаційні держави (“detaining or occupying powers”) повинні сприяти, у міру можливого, відвідуванню представниками інших організацій, метою яких є надання духовної або матеріальної допомоги, осіб, що перебувають під захистом» (ст. 30). Крім того, Четверта Женевська конвенція передбачає, що «окупаційна держава зобов'язана за допомогою всіх наявних засобів забезпечувати населення продуктами харчування та медичними матеріалами; зокрема, постачати необхідні продукти харчування, медичні матеріали та інші припаси, якщо ресурсів окупованої території виявиться недостатньо» (ст. 55).

Відповідно до ст. 18(2) Факультативного протоколу щодо захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протоколу II), «якщо цивільне населення страждає через відсутність товарів, необхідних для виживання, таких як харчі, медикаменти, допомога цивільному населенню, виключно гуманітарна і неупереджена, яка надається без будь-якого розрізнення, повинна здійснюватись залежно від згоди високої договірної сторони»⁷. Крім того, як передбачено Четвертою Женевською конвенцією 1949 р., «держава-покровителька (“the protecting power”) має право будь-коли здійснити перевірку стану постачання продуктів харчування та медичних матеріалів на окупованій території, за винятком випадків, коли діють тимчасові обмеження, спричинені особливо важливими воєнними потребами» (ст. 55).

Відповідно до МГП держава, через яку буде переїжджати гуманітарна допомога і якій вона призначена, повинна надати дозвіл на отримання гуманітарної допомоги. При цьому має значення, чи територія, на яку спрямована гуманітарна допомога, є окупованою територією, чи це внутрішній збройний конфлікт у державі. Відповідно до Четвертої Женевської конвенції, якщо територія є окупованою і «все або частина населення окупованої території отримують недостатній обсяг постачань, окупаційна держава повинна погодитись вжити заходів, спрямованих на надання підтримки цьому населенню, і повинна сприяти реалізації цих заходів усіма наявними в неї засобами. Така допомога може надходити як з боку держав, так і з боку незалежних гуманітарних організацій, таких як

5 Антонович М. М. Право на гуманітарну допомогу під час збройного конфлікту і відповідальність за його порушення згідно з міжнародним правом [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7843/Antonovych_Pravo_na_humanitarnu_dopomohu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

6 Конвенція про захист цивільного населення під час війн, від 12.08.1949 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_154

7 Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_200

Міжнародний комітет Червоного Хреста, і повинна, зокрема, передбачати забезпечення партіями товарів (“consignments”), що містять продукти харчування, медичні матеріали та одяг. Усі договірні сторони повинні дозволити вільне перевезення таких партій товарів та забезпечити їхню охорону». Разом з тим держава, яка надає право на вільне ввезення товарів на територію, окуповану супротивною стороною, повинна мати право на їх огляд та контроль за їхнім перевезенням відповідно до визначеного строку та маршруту і за сприяння держави-покровительки повинна мати можливість пересвідчитись, що ці товари використовуватимуться для надання допомоги населенню, яке її потребує, а не в інтересах окупаційної держави (ст. 59).

Міжнародним комітетом Червоного Хреста за участі ряду відомих експертів, дослідивши існуючу сучасну практику держав у галузі міжнародного гуманітарного права, визначено наступні положення, що стосуються гуманітарної допомоги, у якості норм звичаєвого права.

1. *Персонал, що бере участь у наданні гуманітарної допомоги, користується повагою та захистом.* Безпека співробітників гуманітарних організацій – обов’язкова умова для того, аби гуманітарна допомога була доставлена цивільному населенню, якому загрожує голод. Цивільний персонал організацій, які надають гуманітарну допомогу, користується захистом від нападів відповідно до принципу проведення розрізнення (між військовими та цивільними об’єктами). Міжнародна практика свідчить, що окрім заборони нападів на такий персонал, заборонені також переслідування, залякування та довільне затримання персоналу гуманітарних організацій. Умисне нанесення ударів по персоналу, задіяному у наданні гуманітарної допомоги, вважається військовим злочином. Осуджуються також погане поводження, фізичне й психологічне насильство, вбивство, побиття, викрадення, узяття в заручники, переслідування, незаконний арешт та утримання під вартою.
2. *Об’єкти, що використовуються для надання гуманітарної допомоги, повинні поважатися та захищатися.* Умисне нанесення ударів по об’єктах, матеріалах, підрозділах або транспортних засобах, які задіяні у наданні гуманітарної допомоги, вважається військовим злочином. Окрім того, заборонені також знищення, незаконне заволодіння та розграбування таких об’єктів.
3. *Заборонено використовувати голод серед цивільного населення як метод ведення війни.* Умисне вчинення дій, внаслідок яких цивільному населенню загрожує голод, у якості способу ведення війни – є воєнним злочином. Використання голоду серед цивільного населення як методу ведення війни також є злочином відповідно до законодавства багатьох країн. Під час облоги мешканцям повинно бути дозволено покинути місто. У якості альтернативи цьому повинно бути дозволено вільне провезення до міста продуктів харчування та предметів першої необхідності.
4. *Заборонено піддавати нападу, знищувати, вивозити чи робити непридатними об’єкти, необхідні для виживання цивільного населення.* Оскільки об’єкти, необхідні для виживання цивільного населення, є цивільними об’єктами, вони не можуть піддаватися нападу. Цим положенням розвивається принцип заборони спричинення голоду серед цивільних осіб. До таких об’єктів відносять, наприклад: запаси продуктів харчування; сільськогосподарські райони, які виробляють продовольство; посіви; худоба; споруди для постачання питної води та її запас; іригаційні споруди. Нормативні акти необхідними для виживання цивільного вважають продовольство та медикаменти. Окрім того, згадуються також одяг, постільні речі та засоби забезпечення притулку.
5. *Сторони конфлікту повинні надавати дозвіл і сприяти швидкому і безперешкодному надходженню гуманітарної допомоги до цивільних осіб, що її потребують, за умови, що така допомога має неупереджений характер, здійснюється без дискримінації і підлягає контролю з боку сторін конфлікту.* Сторони збройного конфлікту повинні вільно пропускати будь-які посилки з медичними та санітарними матеріалами, призначеними тільки для цивільних осіб, а також вільно пропускати будь-які посилки з необхідними

продуктами харчування, носильними речами та засобами гігієни для дітей до 15 років, вагітних та породіль.

Операції з надання допомоги можуть здійснюватися лише за згодою зацікавлених сторін. Однак сторона не може відмовитися надати таку згоду за довільними причинами. Якщо буде встановлено, що цивільному населенню загрожує голод, і гуманітарна організація, яка надає таку допомогу безпристрасно та без дискримінації, може виправити ситуацію, сторона повинна надати згоду. Зацікавлена сторона може здійснювати контроль за діяльністю з надання допомоги (у т.ч. обшук посилок чи вантажів з допомогою та нагляд за їх доставкою). Персонал, який надає гуманітарну допомогу, повинен дотримуватися національних законів стосовно доступу на територію держави та чинних вимог безпеки.

Кожна сторона у районах, які нею контролюються, повинна утримуватись від умисного створення перешкод для доставки вантажів допомоги нужденним цивільним особам. Цивільне населення, що бідує, має право отримувати гуманітарну допомогу, необхідну для його виживання. Такі особи мають право звертатися до держави, МКЧХ або національного товариства ЧХ чи ЧП, а також будь-якої організації, яка може надати їм допомогу.

6. *Сторони конфлікту повинні забезпечувати свободу пересування персоналу гуманітарних організацій, що діє з їхньої згоди, необхідну для виконання їхніх функцій із надання допомоги. Лише в разі нагальної військової необхідності їхнє пересування може бути тимчасово обмежене.* Сторони конфлікту повинні не тільки забезпечувати свободу пересування персоналу гуманітарних організацій, що діє з їхньої згоди, але й швидкий та безперешкодний проїзд, а також здійснювати усі необхідні заходи для захисту сил або місії від впливу мін, мін-пасток та інших пристроїв у будь-якому районі під її контролем. Для цього: а) повідомляє керівника місії про безпечний маршрут, або б) наскільки це можливо, робить прохід в мінних полях. Тільки у випадку нагальної військової необхідності діяльність такого персоналу та його пересування можуть бути тимчасово обмежені.⁸

З приводу **відповідальності за порушення права на гуманітарну допомогу** М. М. Антонович зазначає, що нині відсутні ефективні механізми імплементації та впровадження права жертв збройних конфліктів на гуманітарну допомогу. Разом з тим держави мають не лише право, а й обов'язок вживати заходів протидії порушенням міжнародного гуманітарного права, і зокрема права на гуманітарну допомогу. Держави-покровительки зобов'язані співпрацювати з іншими сторонами, зокрема міжнародними організаціями, в забезпеченні гарантій права на гуманітарну допомогу, однак попередній досвід не був обнадійливим. Натомість ефективнішою в цьому відношенні була діяльність Міжнародного комітету Червоного Хреста, який неодноразово виконував роль посередника між сторонами і надавав добрі послуги сторонам конфлікту.

Іншим механізмом контролю за забезпеченням права на гуманітарну допомогу є Міжнародна комісія щодо встановлення фактів, створена відповідно до Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) для розслідування будь-яких фактів серйозних порушень Женевських конвенцій та цього Протоколу, а також надання послуг з метою забезпечення шанобливого ставлення до цих документів⁹.

Ратифікуючи 18 березня 1989 р. протоколи до Женевських конвенцій, УРСР зробила таку заяву: «Українська Радянська Соціалістична Республіка, відповідно до пункту 2 статті 90 Протоколу I, визнає *ipso facto* і без спеціальної угоди стосовно будь-якої іншої Високої Договірної Сторони, яка бере на себе таке саме зобов'язання, компетенцію Міжнародної

⁸ Хенкертс Ж.-М., Досвальд-Бек Л. Обычное международное гуманитарное право. Нормы [Електрон. ресурс] // Международный Комитет Красного Креста. – Режим доступа : <https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/customary.pdf>

⁹ Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_199

комісії щодо встановлення фактів». Отже, Україна може і повинна звернутись до Міжнародної комісії щодо встановлення фактів у зв'язку з грубим порушенням права на гуманітарну допомогу цивільного населення на окупованій території.

Відповідно до статті 91 Факультативного протоколу I до Женевських конвенцій, «сторона конфлікту, яка порушує положення конвенцій чи цього Протоколу, повинна, якщо це необхідно, сплатити компенсацію. Вона буде відповідальною за всі дії, вчинені особами, які входять до її збройних сил». Крім того, Римський Статут Міжнародного кримінального суду також криміналізує низку дій, які пов'язані з порушенням права на гуманітарну допомогу, за які передбачене покарання. Такі дії є в складі всіх трьох злочинів, над якими Суд має юрисдикцію: геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів. Рада Безпеки ООН також неодноразово висловлювала занепокоєння з приводу порушення права на гуманітарну допомогу, підкреслюючи звичайний характер норм щодо гуманітарної допомоги (Резолюції РБ ООН 307 (1971) щодо Індійсько-Пакистанського конфлікту; 361 (1974) щодо Кіпру; Резолюції 512, 513, 518, 520 (1982) щодо Ліванського конфлікту; і особливо резолюції щодо Курдистану, Сомалі та Югославії). Було визначено, що порушення права жертв на гуманітарну допомогу становить загрозу миру і безпеці у світі.¹⁰

¹⁰ Антонович М. М. Право на гуманітарну допомогу під час збройного конфлікту і відповідальність за його порушення згідно з міжнародним правом [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7843/Antonovych_Pravo_na_humanitarnu_dopomohu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Збройний конфлікт та стан доступу до гуманітарної допомоги на сході України

2.1. Невизнані республіки знаходяться на межі гуманітарної катастрофи

ПІД ЧАС КОНФЕРЕНЦІЇ «Донбас і перспективи відносин ЄС, України та Росії», що відбулася 16 лютого 2016 року у Брюсселі, керівниця громадської ініціативи «Відновлення Донбасу» Олена Петряєва розповіла: «Міста на лінії зіткнення живуть в умовах постійної нестачі продуктів і медикаментів через порушене адміністративне управління, знищену логістику та постійні обстріли. Територія Донбасу, підконтрольна Україні, відчуває значні перевантаження через наплив переселенців. Соціальна інфраструктура регіону, що постраждав від війни, не дозволяє нормально забезпечувати життя населення». За словами Петряєвої, окремі території Донецької та Луганської областей сьогодні не мають належного забезпечення продуктами харчування і питною водою. Повсюдною проблемою залишається надання медичної допомоги і, відповідно, ризик спалахів епідемій. При цьому ситуація залишається критичною незалежно від того, під чийм контролем знаходиться та чи інша територія регіону.¹¹

Але повідомлення про те, що гуманітарна ситуація в зоні АТО є складною і території знаходяться на межі гуманітарної катастрофи з'являються не вперше.

Ще на початку квітня 2015 року на брифінгу в Києві, говорячи про результати візиту до Донецька і області, спікер Спеціальної моніторингової місії (СММ) ОБСЄ в Україні Майкл Боцюрків розповів, що інфраструктура багатьох сіл і міст у Донецькій області зруйнована – не працюють лікарні, школи. «Я хочу звернути вашу увагу на питання гуманітарної катастрофи, яка розгортається у нас на очах на сході України. Наші спостерігачі відвідали (східні регіони) і говорили в своїх звітах про погіршення ситуації в багатьох частинах Донецької та Луганської областей. У багатьох селах ми бачили зруйновані лікарні, немає ліків. Багато дітей, які залишилися в регіоні, знаходяться просто в шоківому стані, їм ніде гратися, вчитися; у людей немає доступу до соціальної допомоги» – зазначив він.¹²

23 червня 2015 року Гуманітарний штаб Ріната Ахметова і «Допоможемо ТВ» представили оновлену Гуманітарну карту Донбасу, яка відображає потреби жителів зони АТО і вимушених переселенців. В її основі – дослідження Київського міжнародного інституту соціології (KMIC).

Згідно з результатами дослідження, 52% опитаних людей в містах, непідконтрольних Україні, потребують медикаментів, 41% - продуктів харчування, 34% - побутових товарів. Найбільш проблемна ситуація – у Стаханові, Ровеньках і Дзержинському. У Стаханові 80% опитаних заявили, що мають потребу в харчуванні, медикаментах, засобах гігієни.¹³

11 В Брюсселі констатували гуманітарну катастрофу на Донбасі [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://timeua.com/news/4/45440.html>

12 Миссия ОБСЕ сообщила о гуманитарной катастрофе в Донбассе [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://zn.ua/UKRAINE/missiya-obse-soobshchila-o-gumanitarnoy-katastrofe-v-donbasse-171823_.html

13 Более 90% жителей Донбасса не собираются покидать свои дома – исследование [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/3531299-bolee-90-zhytelei-donbassa-ne-sobyrautsia-pokydatsvoy-doma-ysledovanye>

Станом на вересень 2015 року, згідно с даними Гуманітарної карти Донбасу, *потреби місцевих жителів у продуктах харчування дещо знизились, але все одно залишаються високими*. Так, наприклад, 18% жителів Єнакієво мають потребу у свіжому м'ясі та свіжих молочних продуктах, 17% - у рослинній олії; у Кіровську 24,5% населення потребує м'ясних та рибних консервів, 16,3% - свіжого м'яса, 14,3% - молочних концентратів та консервів; а у Шахтарську за потребою лідирують свіжі фрукти – 16,7%.

Що стосується Луганської області, то на жаль, період проведення аналогічного дослідження на сайті не вказаний. Цікава статистика наводиться щодо Станиці Луганської, яка знаходиться під контролем української влади. Так, 26,7% жителів мають потребу у свіжих молочних продуктах (цей показник вищий ніж у більшості непідконтрольних владі міст), 23,3% потребують м'ясних і рибних консервів, 23,3% - рослинної олії, 20% - свіжого м'яса, 16,7% не вистачає круп, а 13,3% - молочних концентратів та консервів. У Свердловську Луганської області жителі відмітили недостатню кількість свіжого м'яса – 9,7%, м'ясних і рибних консервів – 6,5%, рослинної олії – 6,5%, круп – 5,4%.¹⁴

За підрахунками ООН станом на липень 2015 року гуманітарну допомогу в Україні отримували 5 мільйонів осіб.

Серйозну проблему складає *нестача ліків, особливо на тимчасово непідконтрольних територіях*, через зруйновану систему охорони здоров'я. Як повідомляє Корреспондент.нет, Росія стверджує, що надає велику допомогу, хоча в Червоному Хресті не можуть перевірити її наповнення. Швейцарія доставила 300 тонн хімікатів для обробки питної води в Донецьк і фінансує поставки туди ліків й медичного обладнання, але запаси медикаментів швидко виснажуються, і деякі типи лікування вже не провести. Зокрема, фахівці констатують спалах гепатиту А. «У цьому і полягає особливість гуманітарної кризи: незважаючи на всю його гостроту, його майже не видно», - пояснює Жан-Ноель Веттервальд, представник Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.¹⁵

29 жовтня 2015 року керівник регіонального офісу ООН з координації гуманітарних питань в проблемних регіонах Марсель Вассен висловився, що на його думку гуманітарна ситуація на сході України все ще є проблемною. «Поки з гуманітарною лінією там досить складно... Гуманітарна операція ще активно проводиться, потреби є у людей і з одного, і з іншого боку», - сказав він. Відповідаючи на питання журналістів, чи покращилася в цілому обстановка на Донбасі, він сказав, що «кардинальних змін поки немає».¹⁶

У листопаді 2015 року новообраний депутат міськради Северодонецька Сергій Шахов у інтерв'ю «РИА Новости Украина» повідомив, що гуманітарна ситуація в Луганській області – на межі катастрофи.

«Гуманітарка доходить тільки до Донецька і Луганська. Сьогодні на непідконтрольні Україні території гуманітарна допомога практично не надходить, тому що кадрові військові забороняють це робити. Гуманітарна обстановка там загострена – немає води, немає їжі, немає ліків» - розповів Шахов, зазначивши, що має на увазі Стаханов, Кіровськ, Первомайськ, Алчевськ, Луганськ, Донецьк.¹⁷

У щорічному «Гуманітарному заклик» ООН на 2016 рік йдеться про те, що жителям Донбасу в 2016 році буде потрібна гуманітарна допомога на суму 298 мільйонів

14 Гуманитарная карта ситуации и потребностей донецкой и луганской областей [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://map.dopomozhemo.tv/>

15 Голод, гепатит, отсутствие воды. Гуманитарная катастрофа в Донбассе [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://korrespondent.net/ukraine/3534795-holod-hepatyt-otsutstvye-vody-humanitarnaia-katastrofa-v-donbasse>

16 ООН: гуманитарная ситуация на Донбассе по-прежнему сложная [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://korrespondent.net/world/worldabus/3582717-oon-humanitarnaia-sytuatsiya-na-donbasse-po-prezhnemu-slozhnaia>

17 Гуманитарная катастрофа в Донбассе: есть нечего, люди стоят с протянутой рукой [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://rian.com.ua/interview/20151118/1000560529.html>

доларів. Відзначається, що гуманітарною програмою планується охопити 2,9 млн осіб – «найбільш уразливі» верстви населення. При цьому загальне число осіб в Україні, які потребують підтримки, оцінюється ООН в 3,1 млн. «Близько 800 тисяч людей живуть в неприйнятних умовах уздовж лінії зіткнення, а 2,7 млн – на неконтрольованих урядом територіях з обмеженою свободою пересування» - повідомляється у документі.¹⁸

23 січня 2016 року Ірина Геращенко, уповноважений президента України з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях, під час зустрічі з представником Гендирекції Європейської Комісії з гуманітарної допомоги та цивільного захисту Жаном-Луї де Брувером обговорила гуманітарну ситуацію на Донбасі і проблематику внутрішньо переміщених осіб. Як написала пані Ірина на своїй сторінці у Facebook про зустріч: «Щодо гуманітарних проектів на найближчий час, то висловила переконання, що особливої уваги потребують населені пункти, що знаходяться безпосередньо поблизу лінії зіткнення і куди через непросту безпекову ситуацію іноді важко спрямувати будь-яку допомогу. Наголосила, що одним із найпроблемніших гуманітарних питань на територіях, постраждалих від конфлікту, є міни – і тут ми очікуємо активізації співпраці з розмінування».¹⁹

«Загальна сума допомоги, яку Україна отримала на гуманітарні потреби, становить понад 649 млн. доларів. Левова частина цих коштів була спрямована на гуманітарну місію на окупованій території», - заявив президент України Петро Порошенко в ході спільної заяви з комісаром ЄС з питань гуманітарної допомоги та реагування на кризи Христом Стіліанідесом 18 березня 2016 року у Києві.²⁰

Також наразі відомо, що Російська Федерація збирається продовжувати надсилати свою допомогу на окуповані території. «З серпня 2014 року 48 колон МНС доставили в Донбас понад 58 тис. тонн першочергових життєво важливих гуманітарних вантажів» - заявив перший заступник глави МНС РФ Володимир Степанов. Але, як повідомляє УНІАН, українська сторона неодноразово підкреслювала, що всі подібні вантажі з Росії, які Москва називає «гуманітарними», переміщалися на територію України незаконно, без згоди уряду, з порушенням національного законодавства та загальноприйнятої міжнародної практики.²¹

В Гуманітарному штабі «Поможемо» також відзвітували, що з 27 серпня 2014 року до 27 серпня 2015 року відправили до Донецька 62 автоколони – 2 056 великовантажних автомобілів, які доставили 41 тисячу тонн продуктів. Безпосередньо зоні АТО було видано 3 662 619 дорослих і 259 097 дитячих продуктових наборів.

Згідно щотижневого звіту Гуманітарного штабу «Поможемо» за тиждень з 9 по 16 березня 2016 року гуманітарну допомогу отримало 104 955 осіб, 9 775 осіб отримали дитячі набори, 62 особи отримали адресну допомогу.

18 ООН оценила гуманитарные нужды Донбасса в \$300 млн [Електрон. ресурс]. - Режим доступа:

<http://korrespondent.net/ukraine/3599886-oon-otsenyla-humanitarnye-nuzhdy-donbassa-v-300-mln>

19 Названа самая большая гуманитарная проблема Донбасса [Електрон. ресурс]. - Режим доступа:

<https://focus.ua/country/344358/>

20 Порошенко подсчитал, сколько гуманитарной помощи получила Украина [Електрон. ресурс]. -

Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/poroshenko-podschital-skolko-gumanitarnoy-pomoshchi-poluchila-ukrainy-700564.html>

21 Россия хочет с февраля продолжить поставки так называемой «гуманитарной помощи» на Донбасс [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.unian.net/war/1248792-rossiya-hochet-s-fevralya-prodoljit-postavki-tak-nazyivaemoy-gumanitarnoy-pomoschi-na-donbass.html>

РЕЗУЛЬТАТЫ РАБОТЫ ГУМАНИТАРНОГО ШТАБА
РИНАТА АХМЕТОВА

17.03.2016

РЕЗУЛЬТАТЫ ЗА НЕДЕЛЮ

09-16 МАРТА 2016

ПРОЕКТ
«ПОМОЖЕМ
ДЕТЯМ»Количество выданных
детских наборов

9 775

Количество человек,
получивших
адресную помощь

62

Количество человек,
получивших
гуманитарную помощь

104 955

РЕЗУЛЬТАТЫ ЗА ВСЕ ВРЕМЯ

06 АВГУСТА 2014 - 16 МАРТА 2016

Общее количество
уникальных благополучателей

1 108 823

Веховые события в жизни штаба

23-24 августа 2014 года:
первый гуманитарный рейс отправился на Донбасс16 октября 2014 года:
старт проекта «Поможем детям»21 октября 2014 года:
создание гуманитарной карты
потребностей Донбасса: www.dopomozhemo.tv12 ноября 2014 года:
старт проекта «Поможем. Здоровье»26 ноября 2014 года:
первый миллион продуктовых наборов
доставлен на Донбасс20 декабря 2014 года:
стартовала программа обучения
кризисных психологов06 июля 2015 года:
старт проекта «Мирное лето - детям Донбасса»Эвакуация
и расселение

39 462 человека, в том числе:

14 784 ребенка эвакуировано
из зоны военных действий6 939 человек получили помощь
в расселении в местах компактного
временного проживания. Прежде всего,
это - сироты, многодетные матери с
несовершеннолетними детьми, инвалиды,
тяжелые больные, пенсионеры, а также
сотрудники Группы СКМ и их семьиГуманитарная
помощь6 892 724
продуктовых набора
выдано в качестве
гуманитарной помощи516 821 детский
набор выдан для
детей в рамках
проекта «Поможем
детям»Проект
«Поможем. Здоровье»Передано аптек для:
старшей возрастной группы - 10 000
матери и ребенка - 1 000
бомбоубежищ - 206 718 человек, страдающих инсулинозависимым сахарным
диабетом, получили месячную дозу инсулина11 медицинских учреждений Донецкой и Луганской областей
получили помощь от Гуманитарного штаба Рината Ахметова

2 412 женщин получили наборы для рожениц

Адресная
помощь8 653 человека
получили адресную помощь
в зоне военных действий и
освобожденных городах.
Адресная помощь
оказывается на лечение,
медикаменты
и восстановление жилых
домов, получивших
повреждения
в ходе боевых действийПроект
«Психологическая помощь»49 901 ребенок и 5 979 взрослых
получили помощь от психологов
Гуманитарного штаба Рината Ахметова250 психологов прошли обучение
на курсе Штаба «Травма войны»3 центра психологической помощи
работают в Донецке, Мариуполе и КиевеПроект
«Мирное лето - детям Донбасса»600 детей оздоровились в детском
лагере «Факел»

2 200 детей отдохнули в летних центрах

ЗДОРОВЬЕ
ПОМОЖЕМ
ГУМАНИТАРНЫЙ ШТАБ
Фонд Рината АхметоваПОМОЖЕМ
ГУМАНИТАРНЫЙ ШТАБ
Фонд Рината АхметоваДЕТЯМ
ПОМОЖЕМ
ГУМАНИТАРНЫЙ ШТАБ
Фонд Рината Ахметова

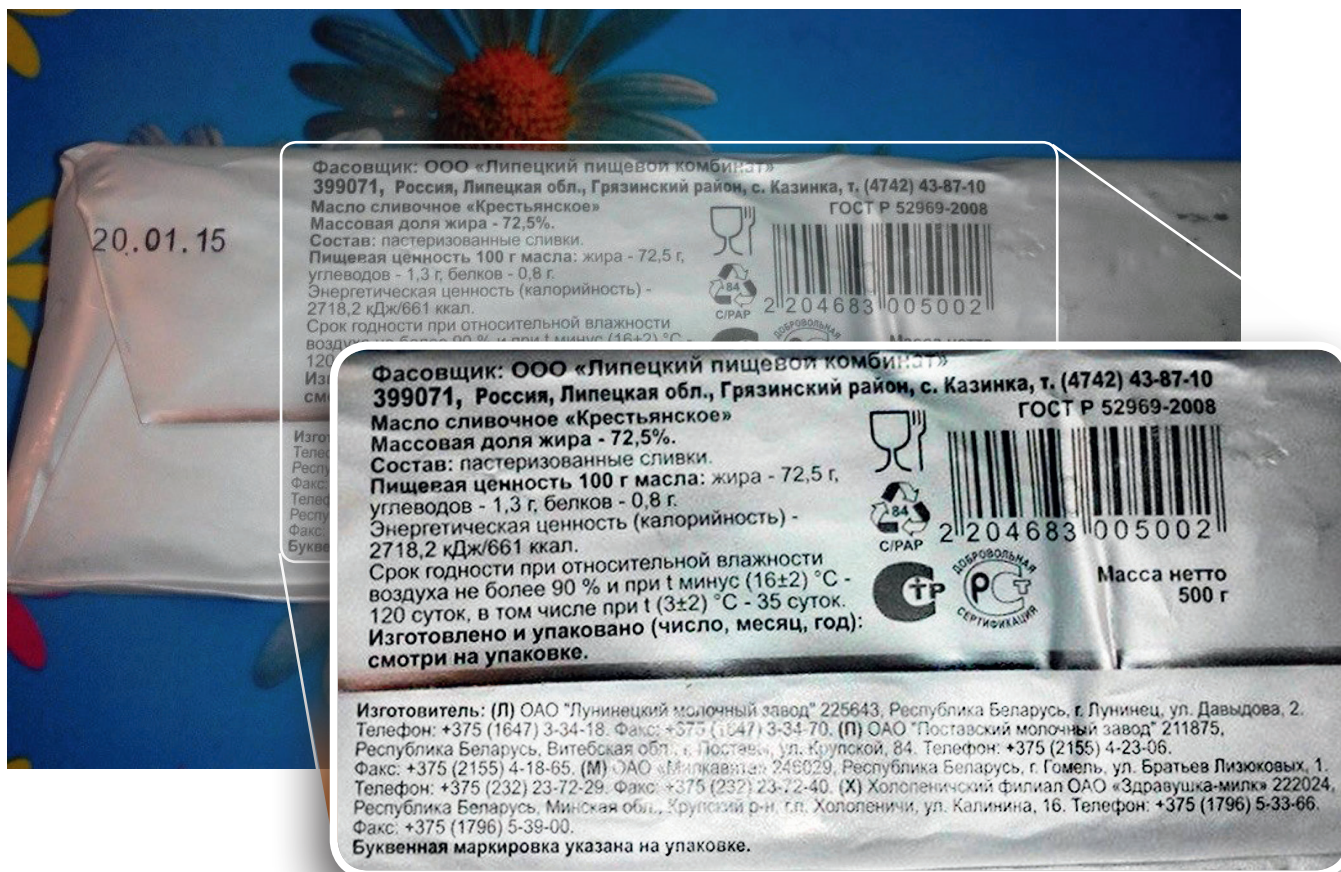
2.2. Гуманітарна допомога розкрадається, перепродається

20 липня 2014 року у Донецьку у приміщення організації «Лікарі без кордонів» (далі – MSF) увірвалися бойовики «ДНР», розгромили його, після чого викрали авто, наповнене гуманітарною допомогою, наданою міжнародною медичною гуманітарною організацією «Лікарі без кордонів», і ще 2 машини. В результаті інциденту охоронець офісу отримав поранення.

«В один з автомобілів MSF був завантажений медикаментами і медичними матеріалами для лікування 50 поранених, які не були доставлені до установи, які їх потребують, - зазначив Стефан Превост, голова представництва MSF в Україні. Без цих автомобілів діяльність MSF з надання медичної допомоги в регіоні ставиться під загрозу».²²

Ще у грудні 2014 року колишній «міністр оборони ДНР» Ігор Гіркін-Стрельцов заявив, що російська гуманітарна допомога, яка надходить «республікам», майже вся розкрадається: «Мені приходить постійно інформація з Донецька і Луганська та інших населених пунктів. Російської державної допомоги по-перше явно недостатньо. По-друге, вона здебільшого потрапляє на ринки, а не населенню. Одержувачі цієї допомоги на території республік, вони у великій мірі недобросовісні. Мені прийшов один зі звітів, де сказано, що 70-80% цивільних осіб в Донецьку перебувають на межі голоду».²³

31 січня 2015 року у Луганськ прибув 12-й гуманітарний конвой з Росії. Як повідомляє informator.lg.ua з посиланням на закрите джерело з числа місцевих жителів, вже 1 лютого 2015 року на колгоспному ринку на 3-му кілометрі продавалося російське вершкове масло за ціною 50 грн/кг.²⁴

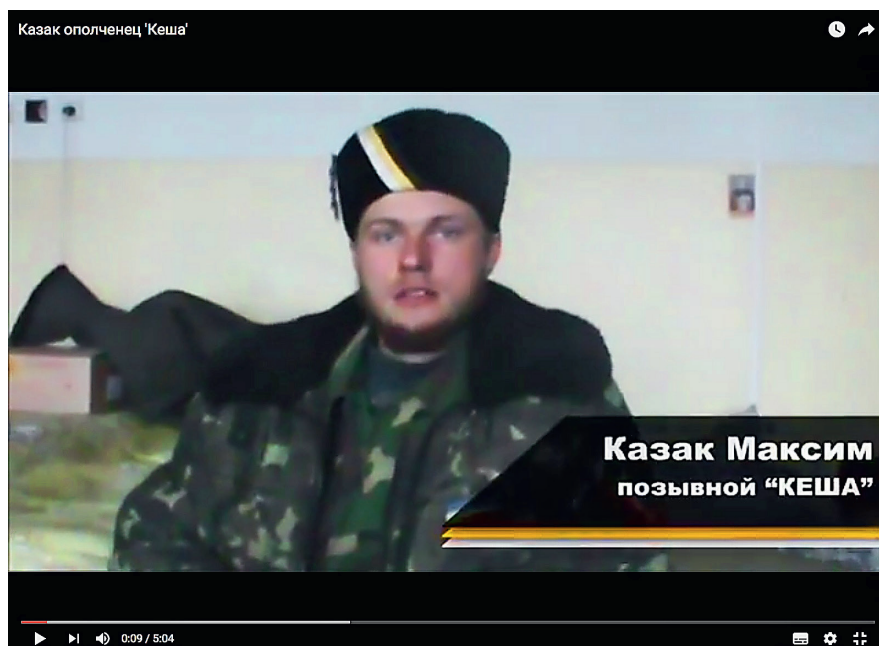

22 ДНР вкрали гуманітарну допомогу «Лікарів без кордонів» [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <https://ukr.media/ukrain/207798/>

23 Стрелков Куда деваются русская гуманитарная помощь [Видео]. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=aNTQptf4f4>

24 Фотофакт: «путинская гуманитарка» уже на рынках Луганска [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/66483>

8 квітня 2015 року козак з позивним «Кеша» з козачої сотні «Чорний ворон» у відеоінтерв'ю звинуватив Ігоря Плотницького у тому, що він розкрадає гуманітарну допомогу з Росії. У своєму інтерв'ю він зазначив, що допомога РФ, яка офіційно надходить до ЛНР, не доходить до цивільних осіб, а залишається у торгових мережах для перепродажу. Після цього «Кеша» зняв ще одне відеоінтерв'ю де розповів, що його почали переслідувати.²⁵

Керівників ЛНР в махінаціях з гуманітарною допомогою також звинувачував командувач центральним фронтом «Козачої національної гвардії» Павло Дрьомов. 13 жовтня 2014 року на мітингу у місті Стаханові Луганської області він обурювався, що депутати «ЛНР» вже 2 тижні роздають гуманітарну допомогу, яку ніхто не отримує. «У нас стоїть 27 піддонів дитячого харчування, яке ні до кого не потрапило, - заявив він на мітингу в Стаханові на порозі міського Будинку культури. – Ігор Плотницький в даний момент спить на грошах. На крадених у народу грошах».^{26 27} Пізніше Дрьомов був убитий.

Також з заявою про розкрадання гуманітарної допомоги в «ЛНР» виступав інший козак Микола Козицин.²⁸

У відеосюжеті Івана Полупанова на Youtube повідомлялось, що 18 лютого 2015 року у місті Рубіжному Луганської області в ангарі на території заводу «ЗБВ» було знайдено 9000 ящиків з гуманітарною допомогою від ООН. Термін придатності – до травня 2015 року, сам же вантаж знаходився на складі з грудня 2014 року. При цьому станом на лютий 2015 року у Рубіжному було зареєстровано 5000 переселенців із зони бойових дій. Як повідомили співробітники СБУ журналістці Вікторії Васильченко, за вантаж відповідав фонд Олександра Романовського. Коли Вікторія подзвонила пану Романовському, той підтвердив свою причетність до вантажу та переконував, що допомога постійно відвантажувється. Проте сторож ангара цю інформацію спростував. За його словами, він тільки одного разу відчиняв склад: декілька ящиків перенесли до легкового автомобіля.

25 Главарь ЛНР «охотится» на казака из банды «Черный ворон»: обвинил Плотницкого в убийствах и кражах [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://glavred.info/zhizn/glavar-lnr-ohotitsya-na-kazaka-iz-bandy-chernyy-voron-obvinil-plotnickogo-v-ubiystvah-i-krazhah-313527.html>

26 Плотницкий спит на деньгах – главарь стахановских боевиков о лидере ЛНР (видео) (18+, ненормативная лексика) [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/39526>

27 Митинг в Стаханове. Депутаты ЛНР пидарасы, Плотницкий – вор [Видео]. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=8sW7MKCWO30>

28 'ЛНР' - бандформирование, а гуманитарку воруют и продают – Козицын [Видео]. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=-Mi1C7Q5ddo>

Після публікації відеосюжету спростувати інформацію про належність вантажу до Фонду Олександра Романовського взялася Оксана Микитенко, директорка благодійної організації «Міжнародна допомога та розвиток». За її словами, вантаж належить її організації і не відвантажується через те, що призначається жителям окупованих територій (на той час саме ввели правила перевозу гуманітарних вантажів на окуповані території).

Наступного дня, за словами Полупанова, він сам приїхав до Рубіжного. Він запитав переселенку з Луганська, чи отримувала вона хоч раз допомогу від Фонду Олександра Романовського. Та відповіла, що вона сама і її знайомі допомогу від Романовського почали отримувати з 18 лютого, як раз після виходу відеосюжету про знайдену гуманітарну допомогу.^{29 30}

15 травня 2015 року протоієрей Олександр Авдюгін з Ровеньків повідомив у Facebook про те, що комуністи вкрали гуманітарну допомогу, яку відправили в Ровеньки представники Барнаульської єпархії, алтайські козаки та «Союз ветеранів Афганістану». ««Комуністи Луганщини» винесли весь цукор і рис, всього 6 тонн, з гуманітарної допомоги, яку надала нашій Ровеньківській єпархії Барнаульська єпархія. Це мародерство взагалі-то. Вірні лєнінці втратили цими своїми діями електорат всіх промислових міст ЛНР. У мене вистачить сил і можливостей донести до кожного пенсіонера і тих, хто співчуває комуністам про методику їх дій...». Станом на лютий 2016 року цей допис вже недоступний.³¹

Пізніше видання Алтапресс пояснило події тим, що сам протоієрей несумлінно ставився до гуманітарної допомоги. Посилаючись на отамана Алтайського військового козачого округу Союзу козачих військ Росії і зарубіжжя, вони переклали відповідальність за проблеми з доставкою вантажу на Олександра Авдюгіна. За словами отамана, на кордоні Росії у Новошахтинську допомога затрималася, її не хотіли пропускати та розвантажувати. Коли козаки звернулися до протоієрея, він відповів, що не має можливості оформити вантаж, а також не має людей, які б могли його розвантажити. Тоді козаки взяли справу у власні руки: «Тоді наші хлопці самі доставили вантаж до Ровеньківської єпархії, а за це взяли 5 тонн цукру і крупи для потреб ополчення – у них з провізією дуже туго», - пояснив козак.³²

Алтайські козаки та «Союз ветеранів Афганістану» відправляють гуманітарну допомогу від Барнаульської єпархії у Ровеньки.

Фото: Олег Богданов. altapress.ru

29 В Рубежном нашли гуманитарку [Видео]. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=PiQ942q8dTQ>

30 В Рубежном нашли гуманитарку. Продолжение. [Видео]. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=XvTShInjV04>

31 Луганські комуністи вкрали в церкви гуманітарну допомогу, – протоієрей [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://zik.ua/news/2015/05/17/luganski_komunisty_vkraly_v_tserkvy_gumanitarnu_dopomogu_protoiderey_590389

32 Гуманитарная помощь из Барнаула добралась до Украины со скандалом [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://altapress.ru/pda/story/158314>

10 березня 2015 року Олександр Захарченко, голова «ДНР», відсторонив від посади мера Новоазовська через підозру у торгівлі гуманітарною допомогою. За словами Захарченка, у цьому місті було викрадено близько 3 тонн гуманітарної допомоги. Про це він повідомив у відео-інтерв'ю каналам «Россия 24» та «LifeNews».³³

У той самий час в Youtube з'явилося відео з опитуванням жителів Перевальська Луганської області. Журналісти, які, судячи з усього, симпатизують козацтву, запитували у людей, чи отримували вони хоч раз гуманітарну допомогу від Ігора Плотницького. Місцеві жительки жалілися, що за 8 місяців не отримували гуманітарну допомогу взагалі, і тільки одна жінка – багатодітна мати-одиначка – одноразово отримала допомогу від Червоного Хреста. Також на відео пенсіонерки обурюються, що не отримують свої пенсії, які вони заробили протягом життя, а їх діти працюють за їжу, якою їх годують тільки на роботі у їдальні. Через це вони не мають можливості забезпечувати необхідним власні сім'ї.³⁴

17 липня 2015 року прес-служба Державної фіскальної служби України опублікувала допис про те, що підрозділ податкової міліції «Фантом» вилучив мільйон гривень готівкою, отриманий від реалізації гуманітарної допомоги. Правоохоронці зупинили фуру, яка прямувала через сектор «Б» та належала одній з організацій, що займається постачанням гуманітарної допомоги на тимчасово окуповані території. При її огляді було виявлено дев'ять поліетиленових пакетів, повністю заповнених монетами різного номіналу. Як повідомляє прес-служба, «Представники перевізника пояснили, що готівка була отримана ними від мережі супермаркетів, що діють на території, зайнятій бойовиками ДНР. За попередньою інформацією, саме через цю мережу реалізовувалась гуманітарна допомога, яку мали безкоштовно отримувати жителі тимчасово окупованих територій».³⁵

Інтернет-портал Informator.lg.ua опублікував декілька дописів з посиланням на місцевих жителів окупованих територій про те, що гуманітарну допомогу вони не отримують.

«Вся ця роздача – це просто картинка для російських телеканалів. Насправді ми не бачимо нічого з привезеного. Продукти козаки ділять між собою, а привезені ліки потім продають у аптеках...».³⁶

Також, як повідомляє Informator.lg.ua з посиланням на анонімне джерело, у Амвросіївці бойовики торгують гуманітарною допомогою. «За останні декілька місяців у місті жодного разу не видавали гуманітарну допомогу. Тому не зрозуміло, для кого це все привозять».³⁷

«На оптовому ринку продають свинячу печінку з білих ящиків з червоними хрестами з німецькими написами. Не-не, звичайно не «гуманітарка». У місті недавно «газельку» бачила – торгували овочами з таких же ящиків», - йдеться в повідомленнях місцевих жителів Горлівки.³⁸

14 листопада 2015 року в районі міста Золоте Луганській області, СБУ затримала вантажівку з ліками з гуманітарної допомоги, які намагалися продати в Україні, повідомив в Facebook лідер ГІ «Права справа» Дмитро Снегірьов. При огляді автомобіля співробітники СБУ виявили медикаменти, які потрапили до «ЛНР» як гуманітарна допомога з Росії. На упаковці було вказано адресу відправника – «Федеральна Держбюджетна установа «Всеросійський центр медицини катастроф «Захист» МОЗ Росії, м. Москва». Крім того, в машині виявили дозвіл на перевезення медпрепаратів для лікувальних установ «ЛНР»,

33 Глава ДНР Захарченко снял мэра Новоазовска за хищение гуманитарной помощи [Видео]. -

Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=m7CHSfSTrgw>

34 Помощь малоимущим поотменяли и гуманитарку никто не получал [Видео]. - Режим доступа:

<https://www.youtube.com/watch?v=klbo4v8ynpl>

35 Підрозділ податкової міліції «Фантом» вилучив мільйон гривень готівкою, отриманий від реалізації гуманітарної допомоги протоіерей [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/206852.html>

36 «Козаки» в Первомайске растащили гуманитарную помощь, предназначенную для жителей – источник [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/56347>

37 Боевики в Амвросиевке воруют гуманитарку [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/93033>

38 На рынках Горловки торгуют гуманитарной помощью Красного Креста [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/109266>

виданих «Міністерством охорони здоров'я ЛНР» комунальному підприємству Луганської області «Фармація». Документ підписаний «міністром охорони здоров'я» самопроголошеної республіки Ларисою Айрапетян.^{39 40}

Відео: Служба безпеки України/ Youtube

У квітні 2016 року на телеканалі новин «24» вийшов сюжет про зловживання у розподілі переданої міжнародними організаціями благодійної допомоги з боку керівника одеського Червоного Хреста. Активісти розповідали, що гуманітарну допомогу він привласнював, а переселенцям віддавав те, що залишалося, часто навіть прострочену продукцію. Донор зі швейцарської організації Макс Хільперт повідомив, що у 2015 році він привіз в Україну більше 100 тон допомоги для сімох інституцій, в тому числі і у шпиталі. «Але ігноруючи умови контракту одеський Червоний Хрест почав просто продавати її. Цей процес ми не можемо контролювати», - сказав він⁴¹.

39 «Министр ЛНР» воровал гуманитарные лекарства для продажи по Украине [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://obozrevatel.com/crime/24693-ministra-lnr-ulichili-v-vorovstve-gumanitarnyih-lekarstv.htm>

40 СБУ - терористи хотіли продати ліки з гумдопомоги [Відео]. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=McYJ5mGz1Fo>

41 Товариство Червоного Хреста у центрі корупційного скандалу [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: http://24tv.ua/tovaristvo_chervonogo_hresta_u_tsentri_koruptsiynogo_skandalu_n678626

2.3. Низька якість гуманітарної допомоги

У ЗМІ з'являється багато інформації про те, що у невизнаних республіках людям роздають продуктові набори низької якості, але найчастіше посилаються на анонімні джерела, тож підтвердити цю інформацію складно. Аналогічні скарги надходили і стосовно щойно звільненої від сепаратистів території.

Як 28 червня 2014 року повідомив Схід.інфо з посиланням на кореспондента EastKorr, у звільнених містах на Луганщині після отримання української гуманітарної допомоги люди скаржаться, що їжа видається в малій кількості і виглядає жахливо. Про це йому на правах аноніма розповіла жінка, яка проживає в місті Щастя. «Отримали сьогодні українську гуманітарку. Чомусь давали її тільки тим, у кого в паспорті була луганська прописка. На людину можна взяти трохи більше 1 кг картоплі, по 300 гр. буряка, моркви, цибулі та капусти; у кого є маленькі діти дають ще й банку якоїсь риби в консервах», - поділилася жінка. Вона додала, що оскільки у її родині є маленька дитина, їй дали банку з кількою в томатному соусі, однак продукт був прострочений і його довелося викинути.⁴²

11 липня 2015 року ТСН опублікувала заяву представника Адміністрації президента з питань АТО Андрія Лисенка про те, що на непідконтрольних територіях збільшилась кількість отруєнь неякісною їжею. «Фіксується збільшення випадків отруєння місцевих жителів, зокрема дітей, в результаті вживання страв, для приготування яких використовуються продукти харчування низької якості і з вичерпаним терміном придатності, що прибувають на окуповану територію сходу України як так звана «гуманітарна допомога» з Росії».⁴³

У травні 2015 року informator.lg.ua опублікував накладну від 18 березня 2015 року з мережі супермаркетів «Народний» (колишній «АТБ»). Згідно з документом, підконтрольна Плотницькому торговельна мережа отримала зі складів «Держрезерву ЛНР» 2195 одиниць товару: різні зернові пластівці і каші, напої, панирувальні сухарі, повидло. Товари визнані простроченими і направляються на продаж як такі, що не є гуманітарним вантажем. При цьому як повідомило кореспонденту informator.lg.ua закрите джерело з числа бойовиків, ці продукти на територію невизнаної республіки були завезені «гуманітарними конвоями» з Росії.⁴⁴

Джерело: informator.lg.ua

НАКЛАДНАЯ
18 марта 2015

С/М Народный

№ п/п	Наименование	Ед. изм.	Кол-во	Примечание
1	Геркулес 800 гр.	шт	448,00	Простроч.
2	Геркулес 400 гр.	шт	196,00	Простроч.
3	Овсяные хлопья 400 гр.	шт	184,00	Простроч.
4	Овсяные хлопья 500 гр.	шт	29,00	Простроч.
5	Овсяные хлопья 450 гр.	шт	1,00	Простроч.
6	Овсяные хлопья 420 гр.	шт	13,00	Простроч.
7	Овсяные хлопья 600 гр.	шт	23,00	Простроч.
8	Овсяные хлопья 1 кг	шт	1,00	Простроч.
9	Овсяные хлопья 1,5 кг	шт	8,00	Простроч.
10	Овсяные хлопья 30 кг	шт	3,00	Простроч.
11	9 злаков 400 гр.	шт	157,00	Простроч.
12	5 злаков 400 гр.	шт	14,00	Простроч.
13	3 злака 450 гр.	шт	24,00	Простроч.
14	Овсяночка 420 гр.	шт	11,00	Простроч.
15	Хлопья гречневые 550 гр.	шт	5,00	Простроч.
16	Хлопья гречневые 400 гр.	шт	11,00	Простроч.
17	Хлопья пшеничные 500 гр.	шт	19,00	Простроч.
18	Хлопья пшеничные 550 гр.	шт	5,00	Простроч.
19	Хлопья рисовые 800 гр.	шт	7,00	Простроч.
20	Хлопья пшеничные 600 гр.	шт	6,00	Простроч.
21	Каша овсяная 40 гр.	шт	365,00	Простроч.
22	Каша овсяная 45 гр.	шт	256,00	Простроч.
23	Каша овсяная 47 гр.	шт	98,00	Простроч.
24	Каша овсяная 200 гр.	шт	79,00	Простроч.
25	Каша овсяная 368 гр.	шт	5,00	Простроч.
26	Каша овсяная 450 гр.	шт	16,00	Простроч.
27	Каша овсяная 175 гр.	шт	21,00	Простроч.
28	Напиток соевый т/п 1 л.	шт	43,00	Простроч.
29	Пепси кола 2 л.	бут	8,00	Простроч.
30	Кока 1 л.	бут	5,00	Простроч.
31	Кока 0,5 л.	бут	9,00	Простроч.
32	Напиток 0,5 л.	бут	13,00	Простроч.
33	Павидло 30 кг	шт	4,00	Простроч.
34	Павидло 14 кг	шт	1,00	Простроч.
35	Сухари панероу. 130 гр.	шт	111,00	Простроч.
Итоговое количество единиц товара			2195,00	

Выдал: *Петров Е.А.*
Принял: *Дуров С.В.*
Представитель Госрезерва: *Бартон В.В.*
по *заявке на гуманитарную помощь*

⁴² Жители Луганщины жалуются, что еда из гуманитарки просроченная [Электрон. ресурс]. -

Режим доступа: <http://cxid.info/jiteli-luganschiny-jaluutsya-cto-eda-iz-gumanitarki-prosrochennaya-n116177>

⁴³ НА ДОНБАССЕ МЕСТНЫЕ ЖИТЕЛИ ТРАВЯТСЯ НЕКАЧЕСТВЕННОЙ И ПРОТУХШЕЙ «ГУМАНИТАРНОЙ» ИЗ РОССИИ [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://ru.tsn.ua/ato/na-donbasse-mestnye-zhiteli-travyatsya-nekachestvennoy-i-protuhshey-gumanitarkoy-iz-rossii-450027.html>

⁴⁴ Плотницкий торгует просроченной гуманитаркой (документ) [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://informator.lg.ua/archives/92700>

Фото: Facebook/Оборона Маріуполя

21 серпня 2015 року ГО «Оборона Маріуполя» опублікувала допис про те, що в «ДНР» у якості гуманітарної допомоги привезли прострочену тушонку. «У місті Донецьк діє благодійний фонд «Відродження Донбасу». Нещодавно вказаному фонду через міністерство оборони «ДНР» була передана прострочена тушонка з Російської Федерації в кількості близько 1 млн. банок. Співробітники фонду планують видавати зазначену тушонку в соціальних їдальнях та у продуктових наборах для населення окупованих територій. За висновком фахівців, із урахуванням закінчення терміну придатності зазначеної продукції, її вживання населенням може привести до масових отруєнь». Але ця інформація не знайшла фото чи відеопідтвердження.⁴⁵

10 грудня 2015 року informer.lg.ua з посиланням на анонімне джерело написав про те, що у середній школі №7 непідконтрольної українській владі міста Свердловська Луганської області роздавали гуманітарну тушонку, привезену з Росії. За словами джерела, строк придатності консерви закінчився ще 2 роки тому. «Сьомій ще пощастило, у 18-ій школі роздали тушонку, термін придатності якої закінчився 5 років тому», - зазначив громадянин.⁴⁶

Видання неодноразово публікувало інформацію про гуманітарну допомогу, непридатну до вживання, посилаючись на анонімні джерела. Так, наприклад, 3 грудня того ж року вони опублікували коментар місцевої жительки щодо її досвіду отримання гуманітарної допомоги: «...Склад гумки: 2 кг борошна, 2 кг цукру, 2 кг макаронів «пир'ячко», 1 кг перловки, 1 кг дробленої гречки, 1 літр рослинної олії в ПЕТ-пляшці, 2 банки згущеного молока, 4 банки сардин і 4 банки яловичої тушонки. При цьому термін зберігання рибних і яловичих консервів закінчується через півроку, а термін зберігання згущеного молока закінчується через 3 дні. Цікаво, що яловича тушонка має термін зберігання 5 років. Де вона гуляла 4 з гаком роки до того, як потрапила до нас, ми навряд чи дізнаємося. Коротше все так само, як і місяць тому, коли я отримувала гумку на себе – тоді згущене молоко виявилася зовсім простроченим, а консерви треба буде використати протягом півроку».⁴⁷ Підтвердити цю інформацію нам не вдалося.

Блогер з Горлівки Єгор Воронов на своїй сторінці у Facebook в одному з щоденників «Спостереження про НеВійськову Горлівку» за 11–25 листопада 2015 року згадав прострочену тушонку у міських лікарнях. «Що ж ще? Працівників охорони здоров'я попередили, що обіцяного підвищення зарплат (по-моєму пов'язаного зі зміною курсу рубля) очікувати не варто. Вірніше, чекати можна, але особливих надій покладати не потрібно. Зате в центральних лікарнях знову видали тушонку ... з вичерпаним терміном придатності. Що сказати, з попередньої партії мені довелося з'їсти пару банок. Живий, здоровий і навіть задоволений «випробуванням», оскільки м'яса там набагато більше, ніж у тих, що продавалися до війни від українських виробників. Тим більше, яловичина!».⁴⁸

45 В «ДНР» прислали просроченную тушенку из РФ [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/mariupol.oborona/photos/a.492952414175030.1073741829.492506714219600/666347973502139/?type=1&permalinkPage=1>

46 В Свердловске учителям раздали просроченную гуманитарку [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://informer.lg.ua/archives/134218>

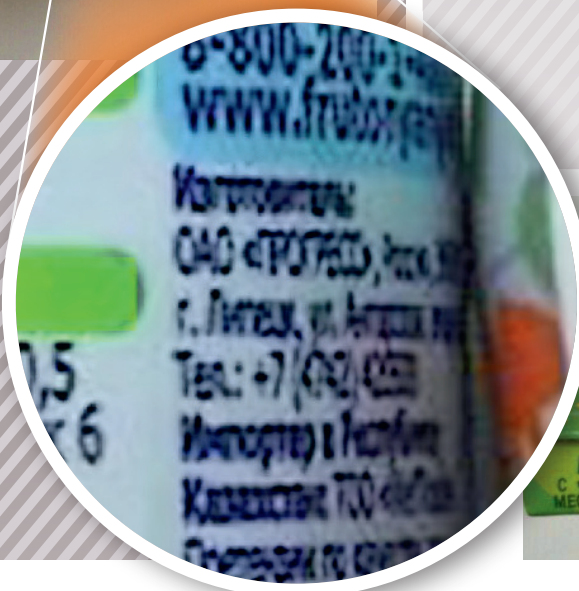
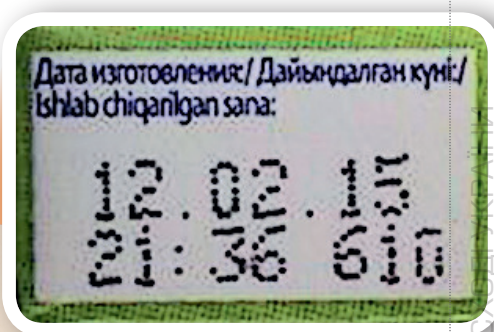
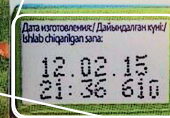
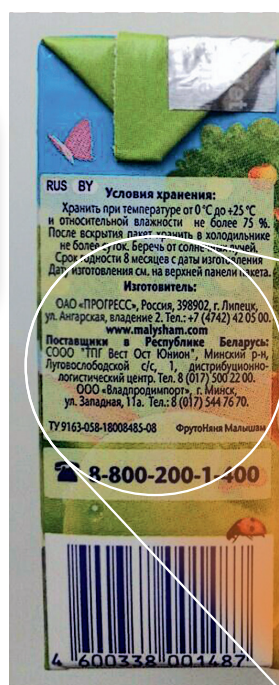
47 Как луганчанка гуманитарную помощь в Ленинском райсовете получала [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://informer.lg.ua/archives/133244>

48 Наблюдения о НеВоенной Горловке [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <https://www.facebook.com/egor.voronov.gorlovka/posts/1646420735616976>

Також користувач Facebook з псевдонімом Савелій Вассерман опублікував фото дитячого харчування, яке отримав від «Об'єднаного Луганського Братства». Як написав чоловік, у яблучного пюре строк придатності закінчився ще місяць тому. Однак, якщо порівняти дату завантаження фото (3 грудня 2015 року), термін придатності продукту (8 місяців), а також дату виготовлення (12 лютого 2015 року), то виходить, що термін придатності пюре перевищено майже на 2 місяці. Виробник пюре – ВАТ «Прогрес», Російська Федерація, місто Липецьк. Інші продукти мали строк придатності, що з дня на день мав закінчитися.

Так, наприклад, пюре з броколі «Фруто няня» цього ж виробника необхідно було вжити до 6 грудня 2015 року⁴⁹.

Джерело: Facebook/ Savelyi Vasserman

49 От Рассеюшки тоже привалило [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <https://www.facebook.com/savelyivasserman/posts/1001687113225512>

14 січня 2016 року матеріал «Донбас перетворюється на інструмент утилізації відходів для Росії» надав у розпорядження 5.ua блогер Валерій Асянов. Він виявив повідомлення мешканки Макіївки про те, що з останнім російським «гумконвоем» до міста привезли ліки виробництва РФ, термін придатності яких збіг ще півтора роки тому. Ліки надійшли у розпал епідемії грипу та ОРЗ. Жінка застерегла від використання цих ліків та попередила, що «деякі мерзотопотвори навчились підправляти дати».

На думку Валерія Асянова, це явище не випадкове. За його даними, на сьогодні в РФ проблема управління лікарськими відходами стоїть дуже гостро. Процедура утилізації фармацевтичних препаратів повинна проводитися відповідно до суворих норм та правил, оскільки відповідно до Базельської конвенції медичні відходи належать до так званого Жовтого переліку, і всі без винятку визначаються як небезпечні. Це призводить до великої вартості процедури. Просто викинути на смітник – заборонено законом і карається чималими штрафами. Вивезти на звалище до іншої країни – митниця не пропустить такий вантаж.

«Але, на щастя, під боком виявляється Донбас, який потребує ліків. А всі турботи з доставки відходів на це «звалище життя» візьме на себе держава, в машинах, які не оглядають на митниці. Просто подарунок долі для недобросовісних підприємців. Залишилося тільки домовитися з потрібними людьми, щоб ті не придивлялися до дат на блістерах. А це ніколи не було проблемою в Росії», – пояснив блогер.⁵⁰

Это Макеевка, детка! [Типичная Макеевка] ▼
Будьте внимательны к сроку годности медпрепаратов!

Оксана Яшина
Коллеги, будьте бдительны!!! Вот такой вот просроченный Амиксин мы получили с крайним гуманитарным конвоем. Срок годности истек еще полтора года назад ((Лечить пациентов таким давним препаратом мы не рискуем, особенно детей. Спасибо, конечно, нашим благодетелям из России за постоянную помощь, но в этот раз кто-то схалтурил, и очень не вовремя!!! (Эпидемия ОРВИ и гриппа нарастает... Будьте бдительны, обязательно проверяйте срок годности (некоторые мразеуроды - других слов нет - научились их подправлять). Берегите себя!

АМИКСИН®
тилорон, 125 мг
6 таблеток, покрытых пленочной оболочкой
1 таблетка содержит 125 мг тилорона
Per. № ПСР-000175/08

вчера в 20:14 | Комментарий | 1 Мне нравится 3

вчера в 14:01 | Поделиться 5 | Мне нравится 55

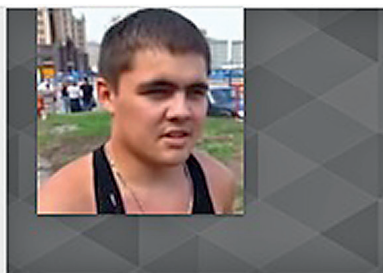
Показать все 10 комментариев

50 Російський «гумконвой» привіз мешканцям окупованих районів Донбасу прострочені ліки [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://www.5.ua/ato-na-shodi/Rosiiskiyi-humkonvoi-pryviz-meshkantsiam-okupovanykh-raioniv-Donbasu-prostrocheni-lyki-103416.html#>

Російська сторона 18 лютого 2016 року в односторонньому порядку оформила черговий (49-й) гуманітарний конвой у складі 101 автомобіля, повідомляє Інтерфакс Україна. За інформацією прес-служби Держприкордонслужби, особливість цього «гумконвою» - невідповідність характеру вантажу до зазначеного в ноті МЗС РФ. Зокрема, не були вказані книги невідомого змісту, промислові електростанції та генератори, будівельні електроінструменти. «Ще однією особливістю було те, що м'ясні і рибні консерви виявилися простроченими, оскільки їх термін придатності вказаний 2 роки, а дата виготовлення – 2012 рік. На коробках з м'ясною тушонкою було нанесене маркування «крихкий вантаж, не перевертати». Крім того, російська сторона відмовилася надавати інформацію про зміст книг, які перевозилися», - наголошується в повідомленні.⁵¹

2 березня 2016 року на Youtube користувач з ім'ям Сергій Вафа розмістив відео гуманітарної тушонки з хробаками. «Ми вдячні за гуманітарну допомогу від наших братів і сестер з Росії. Але! Як таке могло статися? В частині видали курячі консерви, ми з братвою вирішили їх спробувати, так би мовити. Сіли, відкрили одну, вона здалася нам якоюсь дивною, поколупавши її трохи ми знайшли там незрозумілих черв'яків! Викинули. Другу вирішили зняти на відео», - коментує відео автор. Також на відео чітко видно, що строк придатності тушонки перевищено на місяць (дата виготовлення – 15 січня 2015 року, зазначений на банці строк придатності – 12 місяців з дати виробництва). Але на відео не видно маркування консерви та адресу виготовлення.

Фото: Youtube

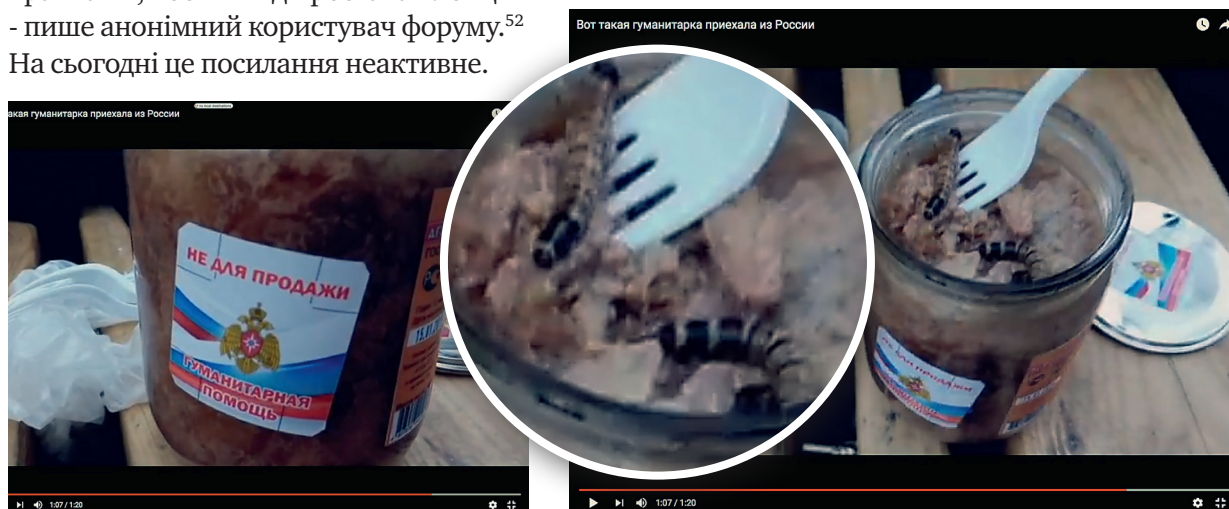

Сергей Вафа

Joined Mar 2, 2016

Як помітили у коментарях, хробаки не змогли б вижити, як би консерва була герметично закрита. На відео видно, що кришка нова, без ознак здуття, однак знялася дуже легко, що досить дивно для консервів. Також, за зовнішнім виглядом хробаків нами було встановлено, що на відео – або *Zophobas morio*, або *Tenebrio molitor* – хробаки, що вирощуються для годування ящірок, павуків, їжаків, інших екзотичних тварин та для рибальства. Придбати їх можна за 50 коп/штука майже у будь-якому зоомагазині. Також самого автора відео не можна вважати достовірним джерелом. Канал на Youtube користувач створив у день завантаження відео, має лише одне відео, а у соцмережах людину з таким ім'ям знайти не вдалося, і пошук по фото не дав жодного результату.

Також, як пишуть на одному з форумів, усі коментарі, які містять у собі підозру, що відео завантажили «українські інформаційні війська», швидко приховуються автором відео. «Дуже активно працює для простого донбасця, який тільки сьогодні зареєстрував акаунт і пише з трьома крапками, косячи під простака хлопця» - пише анонімний користувач форуму.⁵² На сьогодні це посилання неактивне.

⁵¹ У черговому «гумконвої» на Донбас з РФ везли прострочені консерви, генератори і книги невідомого змісту [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/325615.html>

⁵² Вот такая гуманитарка приехала из России [Электрон. ресурс]. - Режим доступа: <https://2ch.hk/po/res/14457720.html>

2.4. Перешкоджання доставці гуманітарних вантажів

З 13 лютого 2015 року на українських блокпостах на деякий час припинили пропускати вантажівки з продуктами, у тому числі з гуманітарною допомогою. Зокрема, 18 лютого 2015 року на Курахівському блокпосту (донецький напрям), у п'ятикілометровій пробці скупчилося кілька сотень вантажних машин. «З 13 лютого і по сьогодні стоять вантажні машини на всіх блокпостах і їх не пропускають на в'їзд. Вимагають «дозвіл на товар», хоча згідно із законом про перетин товару на окуповану територію, цей документ набирає чинності з 1 березня. Друге: всі постачальники написали такі заяви, але в податкових немає процедури видачі даних дозволів. А також за інформацією, негласною від інспекторів: наказ нікого не пускати. Навіть машини «Бруснички» (мережа магазинів Ріната Ахметова - ред.) Не пускають», - повідомляє один з донецьких підприємців, вантажоодержувач.⁵³

Колона з гуманітарною допомогою від Фонду Ріната Ахметова, яка прямувала до Донецька, також була затримана. Про це «Острову» повідомив очевидець. «Не пускають гуманітарку від Ахметова. Тут же стоять машини з написом «ООН», - сказав він. Крім того, за його словами, раніше на блокпосту не пустили машину за допомогою від Червоного Хреста. Наталя Ємченко, директорка зі зв'язків з громадськістю та комунікацій Систем Кепітал Менеджмент⁵⁴, підтвердила інформацію про блокування в'їзду для вантажівок: «Погані новини. Ми на українській митниці і нас не пускають. Вимагають підтвердження того, що це гуманітарний вантаж. Підтвердження від Мінсоцполітики», - розповіла вона на своїй сторінці у Facebook.

Фото: www.ostro.org

53 Гуманитарную помощь ни от Ахметова, ни от ООН не пускают в Донецк (Фото) [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ostro.org/general/society/news/464751/>

54 100% акцій компанії належить Рінату Ахметову. У серпні 2014 року акціонер СКМ Рінат Ахметов прийняв рішення про об'єднання фінансових і людських ресурсів всіх бізнесів Групи СКМ, Благодійного Фонду та ФК «Шахтар» в рамках Гуманітарного Штабу Ріната Ахметова (Вікіпедія).

Співробітник фірми з продажу продуктів харчування в Донецькій області повідомив «Новостям Донбасса», що їх вантажівки також на тимчасово окуповану територію також не пропустили. «Поки продукти на полицях у магазинах роздрібної мережі є, але через два тижні запаси на складах закінчаться і не буде нічого. У нас вже склади майже порожні. 10 фур з четверга стояли в черзі на перетин лінії розмежування – все повернули на українську територію. Велике скупчення фур, які не пропускають, зосереджено в районі міста Курахово. Всі продукти легальні, українських виробників. Всі податки сплачені до відповідних структур».⁵⁵

З 29 червня 2015 року «ДНР» почала займатися акредитацією гуманітарних місій, що працюють на непідконтрольній владі території, «ЛНР» розпочала аналогічний процес 21 липня 2015 року.

2.5. Перешкоджання доставці вантажів та акредитація гуманітарних місій: «ДНР»

20 червня 2015 року через контрольний пункт «Бугас» прослідувало 16 вантажних автомобілів з гуманітарним вантажем від Міжнародного комітету Червоного Хреста.

«Транспортні засоби перевозили 255 тонн продуктів харчування, засобів гігієни та будівельних матеріалів для жителів Донецької області. Однак на непідконтрольній Україні території дані автомобілі не були пропущені представниками незаконних збройних формувань, нібито через відсутність певних дозвільних документів. Таким чином, більше 250 тонн справжньої гуманітарної допомоги не потрапило до тих, хто її потребує», - йдеться в повідомленні Державної прикордонної служби України.⁵⁶

22 вересня 2015 року українські прикордонники пропустили через Бугаз 16 вантажних автомобілів МКЧХ. Вантажівки прямували з Дніпропетровська до Донецька і везли продукти харчування тривалого зберігання загальною вагою понад 275 тонн. Але представники незаконних збройних формувань знову не впустили в Донецьк 8 вантажівок з гуманітарною допомогою від Міжнародного комітету Червоного Хреста. Про це повідомляє прес-центр Державної прикордонної служби. Вантажівки пройшли на територію ДНР близько 15:00 через контрольний пункт в'їзду / виїзду Бугас. «Однак через три години ці транспортні засоби з продуктами харчування та засобами гігієни повернулися назад – представники незаконних збройних формувань їх з невідомих причин не пропустили», - зазначено в повідомленні.⁵⁷

1 жовтня 2015 р. керівник Міжвідомчого комітету з акредитації гуманітарних місій, голова Народної ради «ДНР» Денис Пушилін повідомив, що влада «ДНР» проводить перевірку щодо «Лікарів без кордонів». «На території ЛНР виявлені порушення, і тут зараз їх діяльність знаходиться під питанням», - пояснив він. Також він повідомив, що механізм акредитації для гуманітарних місій у «ДНР» є абсолютно прозорим. У всьому світі гуманітарні місії проходять акредитацію, і «ДНР» не є винятком. «Йдуть переговори з Міжнародним Комітетом Червоного Хреста і Центром управління відновленням ДНР щодо механізму взаємодії. На сьогодні дозвіл на ведення гуманітарної діяльності отримали «People in Need» і МКЧХ. Організація «Лікарі без кордонів» проходить додаткову перевірку. Не всі організації отримують акредитацію в силу обґрунтованих причин, ми знаємо про ті випадки, коли в гуманітарних вантажах перебували наркотичні речовини».⁵⁸

55 На территорию подконтрольную «ДНР» уже почти неделю не пускают грузы, в том числе продукты питания, - источник [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://novosti.dn.ua/details/245464/>

56 Боевики не пустили на Донбасс 255 тонн гуманитарного груза от Красного Креста) [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/boeviki-na-pustili-na-donbass-255-tonn-gumanitarnogo-gruza-ot-krasnogo-kresta-633483.html>

57 Погранслужба: ДНР не впустила гумконвой Красного Креста) [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://korrespondent.net/ukraine/3567909-pohransluzhba-dnr-ne-vpustyla-humkonvoi-krasnoho-kresta>

58 Денис Пушилин об аккредитации гуманитарных миссий [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://dnr-news.com/video/25941-denis-pushilin-ob-akkreditacii-gumanitarnyh-missiy.html>

19 жовтня 2015 року «Лікарі без кордонів» отримали письмове повідомлення від гуманітарного комітету «Донецької Народної Республіки», що їх акредитацію відкликано. Міжнародну медичну гуманітарну організацію попросили негайно припинити свою діяльність. Підстави для прийняття такого рішення не були повідомлені.⁵⁹

«Ми чи не єдина організація, що надає медичні препарати для лікування туберкульозу в тюрмах, інсулін для хворих на цукровий діабет і проводить гемодіаліз для лікування ниркової недостатності», - заявив директор гуманітарної організації Барт Янссенс і закликав ДНР переглянути своє рішення. На його думку, без стабільних поставок ліків у хворих можуть виникнути серйозні ускладнення.⁶⁰

«За час нашої роботи в цій галузі ми надали 85 тисяч медичних консультацій. Ми забезпечували роботу 40 мобільних клінік. «Лікарі без кордонів» ... надавали 77% обсягу інсуліну, якого потребують пацієнти, які страждають на діабет. Також ми забезпечували 90% медичного матеріалу, необхідного для проведення діалізу», - сказав директор чеського відділення міжнародної організації «Лікарі без кордонів» Павел Грубер.⁶¹

5 листопада 2015 року Олександр Захарченко заявив, що на території «Донецької народної республіки» працюють західні спецслужби, прикриваючись діяльністю гуманітарних місій «У минулому році були затримані і передані владі США два розвідника, які входили в одну з гуманітарних організацій. Чи можемо ми допускати до нас ці організації, які під виглядом тушонки і пачки інсуліну повідомляють про пересування наших військ і наші позиції? Вони однією рукою дають ліки, а іншою рукою роблять так, що з'являються десятки поранених. У Луганську в одній з таких організацій з 70 чоловік був всього один лікар», - сказав глава «ДНР».⁶²

Станом на 11 листопада 2015 року міжнародні гуманітарні місії, акредитовані в «Донецькій Народній Республіці», надали допомогу як мінімум 20 тис. нужденним жителям республіки.

«Чеська благодійна організація People in Need за минулі два тижні допомогла 10225 жителям ДНР з 11 міст і дев'яти прифронтових населених пунктів», - повідомили в Міжвідомчому комітеті з акредитації гуманітарних місій на території «ДНР» «Новинам Донецької республіки». Допомогу було надано продуктовими наборами, будівельними матеріалами, сантехнічними, побутовими та гігієнічними приладдям, загальною вагою понад 256 тонн.

Міжнародний комітет Червоного Хреста надав допомогу понад 10 тисячам жителів. «Це приблизна кількість розподілених продуктових і гігієнічних наборів, без урахування будівельних матеріалів і медикаментів для соціальних установ і лікарень», - заявили в МКЧХ.⁶³

59 MSF Forced to End Activities in Donetsk, Leaving Thousands Without Health Care [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.doctorswithoutborders.org/article/msf-forced-end-activities-donetsk-leaving-thousands-without-health-care>

60 Власти ДНР отзывали аккредитацию «Врачей без границ» [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <https://lenta.ru/news/2015/10/24/doctor/>

61 «Врачи без границ» обеспокоены запретом их деятельности на подконтрольной террористам «ДНР» территории: Ряд людей не получают жизненно важных лекарств [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: http://censor.net.ua/news/357617/vrachi_bez_granits_obespokoeny_zapretom_ih_deyatelnosti_na_podkontrolnoyi_terroristam_dnr_territorii

62 Захарченко: Западные спецслужбы работают в ДНР под видом гуманитарных миссий [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://nahnews.org/412917-zaxarchenko-zapadnye-specsluzhby-rabotayut-v-dnr-pod-vidom-gumanitarnyx-missij/>

63 Аккредитованные в ДНР гуманитарные миссии за 2 недели оказали помощь более 20 тыс. Жителям [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://dnr-news.com/dnr/27213-akkreditovannye-v-dnr-gumanitarnye-missii-za-2-nedeli-okazali-pomosch-bolee-20-tys-zhitylam.html>

2.6. Перешкоджання доставці вантажів та акредитація гуманітарних місій: ЛНР

Заступник голови Радміну «ЛНР» Василь Нікітін заявив, що «влада ЛНР» через виявлені порушення відмовила в акредитації на території «республіки» 10 з 11 іноземних гуманітарних організацій, які подали заявки. Співробітників гуманітарної місії ООН попросили покинути підконтрольну територію до 26 вересня 2015 року. Про це 24 вересня повідомив заступник генерального секретаря ООН з гуманітарних питань Стівен О'Брайен. Кілька інших міжнародних неурядових організацій також були проінформовані, що вони повинні виїхати з Луганська до 26 вересня, уточнили в ООН. На той час Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) був єдиною іноземною некомерційною гуманітарною організацією, що отримала акредитацію в «ЛНР».⁶⁴

21 вересня 2015 року влада самопроголошеної «ЛНР» заборонила діяльність організації «Лікарі без кордонів» на підконтрольній їм території. «Членами міжвідомчої акредитаційної комісії з питань акредитації некомерційних міжнародних організацій була припинена діяльність некомерційної міжнародної організації «Лікарі без кордонів», - заявили в «ЛНР». Вони стверджували, що «Лікарі без кордонів» провозили на підконтрольну їм територію заборонені психотропні препарати.⁶⁵

Як повідомила Державна прикордонна служба України 13 грудня 2015 року, 23 вантажні автомобілі з гуманітарним вантажем, а саме – продуктами харчування і медикаментами загальною вагою 430 тонн, отриманим від Всесвітньої продовольчої програми ООН та Представництва верховного комісара ООН у справах біженців, незаконні збройні формування не пропустили в районі населеного пункту Оленівка. Вантажівки з гуманітарним вантажем, які прямували до Луганська, були оформлені в установленому порядку українськими прикордонниками і співробітниками фіскальної служби на контрольному пункті в'їзду-виїзду «Новотроїцьке». Під час проходження на неконтрольовані українською владою території автомобілі були зупинені і повернуті назад.⁶⁶

У січні 2016 року ООН отримала акредитацію на роботу на території, що контролюється «ЛНР».

9 лютого 2016 року Василь Нікітін повідомив, що ще одна міжнародна організація отримала акредитацію на роботу – «Людина в біді» з Чехії. На акредитацію подало заяви 7 організацій, але всім, окрім чеської, було відмовлено. «При детальному розгляді і аналізі кожної організації виявилось, що це також партнери ООН, які збиралися привозити залишки допомоги, що не роздана на українській території. Ми не просимо ні у кого подачок, нам такі партнери не потрібні», - заявив Нікітін.⁶⁷ Також Нікітін зазначив, що міжнародна організація «Лікарі без кордонів», якій раніше було відмовлено в акредитації, повторну заявку на її отримання не подавала.⁶⁸

64 МЕЖДУНАРОДНЫЕ ГУМАНИТАРНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.dsnews.ua/politics/-lnr-vydvoryaet-mezhdunarodnye-gumanitarnye-organizatsii-25092015093700>

65 В ЛНР запретили «Врачей без границ» [Електрон. ресурс]. - Режим доступа : <http://korrespondent.net/ukraine/3566134-v-lnr-zapretyly-vrachei-bez-hranyts>

66 Щодо обстановки на українсько-російському кордоні та в зоні проведення АТО [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: http://dpsu.gov.ua/ua/about/news/news_9650.htm

67 Еще одна международная гуманитарная организация аккредитована в ЛНР [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://ria.ru/world/20160209/1372067312.html>

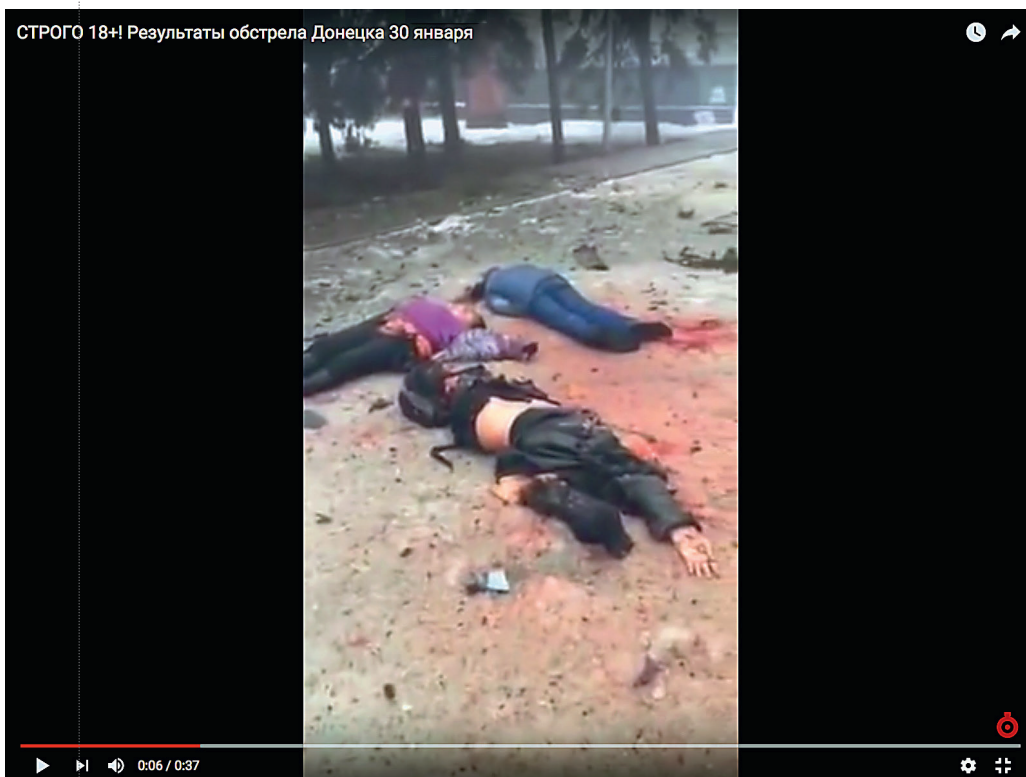
68 В ЛНР аккредитовали 2 международные гуманитарные организации [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://cxiid.info/v-lnr-akkreditovali-2-mezhdunarodnye-gumanitarnye-organizacii-n126798>

2.7. Обстріли гуманітарних місій

«Привезти допомогу в прифронтову зону – що в розвідку сходити, - ділиться своїми враженнями Євген Каплін, координатор Гуманітарної місії допомоги мирному населенню зони військового конфлікту «Проліска». - У Пісках фура з дровами з гумдопомоги ООН ледь не зачепила розтяжку. А селище Дослідне напередодні нашого приїзду накрило «Градами». Ми випадково потрапили в «тихий» день. Тому що наступна доставка туди вугілля зірвалася: на під'їзді до селища йшов бій. На «дорозі життя», яка з'єднує Дослідне з Авдіївкою, з асфальту стирчали ракети від «Градів», а посеред мосту на Донецькій окружній дорозі з'явилися свіжі воронки і спалена бронемашина. Назустріч машини везли «двохсотих» і «трьохсотих». Намагалися проїхати в селище через Водяне, але там теж йшов бій».⁶⁹

За повідомленням прес-центру АТО у мережі Facebook, 18 листопада 2014 року терористи обстріляли Булавинське під час роздачі гуманітарної допомоги у селищі. «Учора було доставлено гуманітарний вантаж мешканцям населеного пункту Булавинське. Місцеві жителі отримали продукти та речі першої необхідності. А терористи в той же час вели артилерійський та мінометний вогонь по селищу», – йдеться у тексті повідомлення⁷⁰.

30 січня 2015 у Донецьку року було обстріляно пункт видачі гуманітарної допомоги. «Стало відомо про те, що сьогодні був здійснений артобстріл ДК імені Куйбишева (пр. Панфілова, 86). В той момент йшла видача гуманітарної допомоги жителям Донецька, на даний момент відомо про 5 загиблих. Дані про поранених уточнюються», - йдеться в повідомленні «Донецької міської адміністрації «ДНР».

У той же час, за інформацією директорки зі зв'язків з громадськістю та комунікацій СКМ Наталії Ємченко, постраждалих серед людей, які стояли у черзі за гуманітарною допомогою не було. «Півгодини тому снаряд впав в 50 метрах від ДК Куйбишева в Донецьку. У цей час пункт видачі гуманітарної допомоги Штабу Ахметова в ДК працював і була черга. За моєю інфо снаряд потрапив в автомобіль, припаркований поряд. Люди дивом не постраждали. Ми закрили пункт, евакуювали людей і на зараз в Куйбишевському

районі жодна точка видачі не працює. ТИМЧАСОВО», - написала вона на своїй сторінці в Фейсбуці.⁷¹

⁶⁹ В Песках сегодня в одном подвале живут по шесть-семь семей, а за продуктами добираются по «дороге жизни» [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://fakty.ua/211315-v-peskah-segodnya-v-odnom-podvale-zhivut-po-shest-sem-semej-a-za-produktami-dobirayutsya-po-doroge-zhizni>

⁷⁰ Терористи обстріляли Булавинське під час роздачі гуманітарної допомоги у селищі [Електрон. ресурс]. - Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/123941>

⁷¹ Ужасные кадры последствий обстрела ДК в Донецке, где шла выдача гуманитарной помощи (+ 18) [Електрон. ресурс]. - Режим доступа: <http://www.ostro.org/video/463321/>

25 червня 2015 року у Донецькій області під обстріл потрапили одразу дві гуманітарні місії: Міжнародного Комітету Червоного Хреста і Гуманітарного штабу Ріната Ахметова, повідомляє [Segodnya.ua](http://segodnya.ua). Чотирнадцять вантажівок і машина супроводу Міжнародного комітету Червоного Хреста потрапили під перехресний вогонь поблизу села Березове, недалеко від Волновахи. Доставивши гуманітарну допомогу в Донецьк, колона поверталася до Маріуполя. «Ніхто зі співробітників комітету і водіїв не постраждав. Ми не знаємо, звідки проводився обстріл, і не думаємо, що обстріл був навмисним в нашу сторону. В даний час конвой знаходиться в Маріуполі», - сказав Ашот Астабациан, делегат зі зв'язків з громадськістю Міжнародного комітету Червоного Хреста.

Разом з машинами Червоного Хреста, під обстріл потрапила і машина супроводу штабу Ріната Ахметова. Волонтери прямували з Донецька в бік Волновахи, щоб зустріти і супроводити на Донбас-Арену 19 машин гуманітарного рейсу. Співробітники штабу не постраждали. Але машини з продуктами, які прямували до Донецька, через обстріли пункт пропуску сьогодні не пройшли. «Зараз колона гуманітарного рейсу відведена на безпечну відстань і завтра з самого ранку ми відновимо нашу спробу перетнути лінію до-тику і доставити продукти харчування в Донецьк. Ми знаємо, що наші земляки – мирні жителі Донецької області – вкрай потребують продуктів харчування, і ми будемо виконувати завдання, яке поставив Рінат Ахметов – допомагати нашим землякам», - запевнила Римма Філь, координатор Гуманітарного штабу Ріната Ахметова.⁷²

10 листопада 2015 року бригада мобільної видачі Штабу Ріната Ахметова зробила перший виїзд в село Гранітне Волноваського району, яке знаходиться на самій лінії зіткнення і періодично обстрілюється. «До Гранітного наші волонтери вранці добиралися зі складнощами, на блокпосту довго чекали дозволу на проїзд. Там дуже напружена і небезпечна обстановка, періодично повторюються обстріли. Незадовго до виїзду ми дізналися, що снаряд потрапив майже в те місце, де передбачалася наша видача. Зараз там воронка і неможливо під'їхати, щоб вивантажити набори. Ми поміняли місце видачі, щоб убезпечити жителів і волонтерів, і зараз люди отримують допомогу в будівлі школи», - розповіла виданню Кореспондент керівниця напрямку «Гуманітарна допомога» Штабу Євгенія Рзаєва.⁷³

17 березня 2016 року бригада мобільного видачі Штабу Ріната Ахметова вперше доставила продуктів набори жителям Майорська і Жованки. Ці населені пункти знаходяться поблизу КПВВ «Зайцеве», на самій лінії зіткнення, туди обмежений в'їзд, періодично поновлюються бойові дії. «Коли почали видавати набори в Майорську – почався обстріл. Кілька снарядів впали неподалік від місця видачі. Але місцеві жителі продовжували приходити, говорили, що дуже чекали нашу допомогу. У селі немає магазинів, аптек, дуже багато зруйнованих будинків. Практично кожен другий, хто приходив за набором, ділився, що в родині є поранені чи загиблі. На отримання допомоги приходили сім'ями, все разом. Вони бояться залишати когось одного будинку, не знають як складеться ситуація в наступну хвилину», - розповіла Юлія Малахова, координатор мобільної бригади Гуманітарного штабу.⁷⁴

72 В Донбассе под обстрел попали гуманитарные миссии Красного Креста и Штаба Ахметова (видео) [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/v-donbasse-pod-obstrel-popali-gumanitarnye-missii-krasnogo-kresta-i-shtaba-ahmetova-626755.html>

73 В Гранитное под обстрелами доставили гумпомощь [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://korrespondent.net/ukraine/3587777-v-hranytnoe-pod-obstrelamy-dostavyly-humpomosch>

74 Гуманитарная помощь для Майорска: выдача под обстрелами [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fdu.org.ua/news/21474>

2.8. Нормативно-правові аспекти регулювання порядку надання гуманітарної допомоги та реагування влади на порушення у цій сфері

На сьогодні гуманітарна допомога постраждалим внаслідок збройного конфлікту на сході України здійснюється відповідно до Конституції України, Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Кодексу цивільного захисту України, законів України «Про гуманітарну допомогу», «Про Товариство Червоного Хреста України» та інших законодавчих актів України.

Однак, зазначимо, що Закон України «Про гуманітарну допомогу»⁷⁵ в основному був розрахований на мирний час, що призвело до появи маси проблем щодо надання гуманітарної допомоги під час збройного конфлікту. Зокрема через: складність процедур акредитації гуманітарних організацій та отримання офіційного визнання професійної кваліфікації іноземних фахівців; проблеми з розмитненням та оподаткуванням гуманітарної допомоги; відсутність механізму взаємодії гуманітарних організацій та органів державної влади і місцевого самоврядування; неможливість оперативного надання гуманітарної допомоги міжнародними та національними гуманітарними організаціями на території конфлікту тощо.

Протягом 2014 – 2015 років до цього закону шість разів вносились зміни та доповнення, зокрема, стосовно: посилення матеріально-фінансового забезпечення обороноздатності держави; оперативності прийняття рішень; недопущення затягування строків проведення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фіто-санітарного, екологічного та радіологічного контролю гуманітарної допомоги тощо. При цьому, наприклад, до гуманітарної допомоги, яка звільняється від оподаткування, були віднесені транспортні засоби, що надходять у період проведення антитерористичної операції для отримання і використання Збройними Силами України, Національною гвардією України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною прикордонною службою України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Державною спеціальною службою транспорту, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України для забезпечення проведення антитерористичної операції (абзац третій статті 6). Проте, й після цього як донори, так і отримувачі гуманітарної допомоги продовжують стикатися з проблемами (наприклад, щодо доставки гуманітарної допомоги людям, які залишилися в зоні збройного конфлікту на Донбасі)⁷⁶.

Прийнятий через більше ніж півроку після початку активних воєнних дій Порядок надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 січня 2015 р. № 21⁷⁷, піддався критиці з боку експертів громадської ініціативи «Відновлення Донбасу». Вивчивши цей документ вони прийшли до висновку, що він не тільки не вирішує проблему забезпечення гуманітарною допомогою жителів непідконтрольних Україні територій, а й створює додаткові складності. Причина цього – недовомовленість у формулюваннях Порядку і прогалини в чинному законодавстві. У свою чергу вони запропонували:

1. Надати облдержадміністраціям можливість визнавати ті чи інші товари та ван-

⁷⁵ Про гуманітарну допомогу [Електрон. ресурс] : Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>

⁷⁶ Гуманітарну допомогу мешканцям, які проживають у зоні збройного конфлікту, заблоковано - штаб Ахметова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://health.unian.ua/country/1094370-gumanitarnu-dopomogu-meshkantsyam-yaki-projivayut-u-zoni-zbroynogo-konfliktu-zablokovano-shtab-ahmetova.html>

⁷⁷ Про затвердження Порядку надання гуманітарної та іншої допомоги населенню Донецької та Луганської областей [Електрон. ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2015 № 21. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/21-2015-%D0%BF>

- тажі гуманітарною допомогою. Це стосується, перш за все, продуктів харчування, медикаментів та засобів першої необхідності для одержувачів;
2. Внести зміни до Закону України «Про гуманітарну допомогу» і встановити, що одержувачем гуманітарної допомоги може бути не тільки юридична особа, а й фізична особа, яка зареєстрована в Реєстрі волонтерів АТО;
 3. Доповнити Податковий кодекс України положеннями про те, що допомога, отримана волонтерами та особами, які отримали її у вигляді не тільки ліків, але й продуктів харчування, не повинна обкладатися податком як дохід;
 4. Внести зміни до Митного і Податкового кодексу України та Закону України «Про гуманітарну допомогу», в яких встановити, що оформлення гуманітарної допомоги може проводитися не тільки за рішенням Мінсоцполітики, але і за рішенням ОДА;
 5. Внести зміни до Закону України «Про гуманітарну допомогу», в якому визначити, що Мінсоцполітики або Кабмін в разі проведення АТО затверджують спрощений порядок надання та розподілу гуманітарної допомоги;
 6. Внести зміни до Тимчасового порядку перетину кордону зони АТО, в якому передбачити, що провезення гуманітарної допомоги здійснюється на підставі документа про визнання вантажу гуманітарною допомогою не тільки від Мінсоцполітики, а й від ОДА;
 7. Затвердити на рівні Мінсоцполітики або Кабміну порядок спрощеного надання гуманітарної допомоги, який регламентує визнання вантажу гуманітарною допомогою, формування групи для надання допомоги, комунікацію з Державною фіскальною службою, складання актів про надання допомоги.⁷⁸

У зв'язку з тим, що чинне законодавство виявилось не повною мірою адаптованим до можливих кризових ситуацій, в тому числі таких як антитерористична операція на сході України, Верховною Радою України 1 квітня 2016 року був зареєстрований проект Закону України «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях».⁷⁹ Проте, й він не позбавлений недоліків як технічного, так і змістовного характеру:

1. У статті 1 визначення поняття «міжнародна гуманітарна організація» здійснене шляхом перелічення конкретних видів об'єднань, до яких застосовне дане поняття: «агентства та органи Організації Об'єднаних Націй, а також неприбуткова іноземна неурядова організація, зареєстрована відповідно до чинного законодавства країни свого походження, яка виявила бажання надавати гуманітарну допомогу, Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, а також міжнародні гуманітарні організації». Однак, як бачимо, автори законопроекту не змогли чітко відповісти на запитання про те, до яких утворень воно застосовне і чітко встановити обсяг цього поняття. Внаслідок цього допустили логічну помилку «визначення не має робити кола, тобто визначуване поняття не може визначатися через себе самого», визначивши що міжнародною гуманітарною організацією є міжнародна гуманітарна організація.
2. Має місце термінологічна неузгодженість (у Законі України «Про гуманітарну допомогу» виділені донори, отримувачі і набувачі гуманітарної допомоги; а у проекті Закону «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях» - донори лікарських засобів та медичних виробів, донори харчових продуктів та набувачі гуманітарної допомоги. Як бачимо, термін «донор» планується використовувати лише щодо двох типів гуманітарних організацій. Така категорія, як «отримувачі» хоча й була взагалі вилучена із ст. 1 проекту закону, де даються визначення термінів, однак у самому тексті все ж зустрічається (у ст. 32 «Порядок в'їзду осіб, ввезення вантажів на територію кризової ситуації»). Викликає складнощі у сприйнятті та тлумаченні визначення терміну «на-

⁷⁸ Порядок предоставления гуманитарной помощи жителям Донбасса: анализ и предложения [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://restoring-donbass.com/bez-rubriki/poryadok-pomocshi-donbassu/4660-poryadok-predostavleniya-gumanitarnoy-pomocshi-zhitelyam-donbassa-analiz-predlozheniya/>

⁷⁹ Проект Закону про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях № 4360 від 01.04.2016 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58615

бувачі гуманітарної допомоги» (ст. 1). Синтаксичний аналіз цього визначення дозволяє зробити висновок, що до набувачів відносяться такі категорії:

- 1) постраждалих від кризової ситуації фізичні особи, установи, організації, юридичні особи, які здійснюють свою діяльність без мети отримання прибутку у сфері, але не виключно, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, реабілітації, фізкультури і спорту;
- 2) громадські об'єднання; підприємства громадських організацій інвалідів, ветеранів війни та праці;
- 3) підприємства, установи та організації, що утримуються за рахунок бюджетів;
- 4) юридичні особи, які здійснюють діяльність з надання гуманітарної допомоги з дотриманням принципів, визначених у цьому Законі.

Тобто, серед набувачів гуманітарної допомоги тільки стосовно першої категорії – постраждалих фізичних і юридичної осіб – зрозуміла мета надання такої допомоги. Друга і третя категорії – громадські об'єднання і підприємства громадських організацій та бюджетні підприємства, установи та організації – будуть отримувати таку допомогу, навіть якщо ні вони, ні їх члени не постраждали від кризової ситуації. Четверту категорію взагалі можна одночасно віднести і до набувачів гуманітарної допомоги, і до її надавачів.

3. Затвердивши структуру органів з питань гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях (ст. 4), далі у розділі II взагалі не визначені повноваження Кабінету Міністрів України, міністерства, інші органи виконавчої влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях.

4. На жаль, проектом Закону не передбачене створення, ведення та оприлюднення статистичних даних і узагальненої карти виданої гуманітарної допомоги.
5. Потребує доопрацювання розділ VI проекту Закону, оскільки в одній нормі (ст. 34 «Відповідальність за порушення законодавства про надання гуманітарної допомоги в кризовій ситуації») перелічені види порушень, які можуть бути вчинені абсолютно різними суб'єктами: посадовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, в тому числі гуманітарних організацій; представниками цих органів та організацій, які не є посадовими особами; представниками незаконних збройних формувань; фізичними особами тощо. Відповідно до цього, потребують доопрацювання також і пропоновані у прикінцевих та перехідних положеннях зміни та доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України.

Не дивлячись на досить значний обсяг порушень, пов'язаних з гуманітарною допомогою, відомості про притягнення винних до відповідальності досить мізерні. Так, наразі у чинному законодавстві відсутня спеціальна норма, яка передбачала б кримінальну або адміністративну відповідальність за порушення у сфері надання гуманітарної допомоги. У зв'язку з цим відсутні й відповідні статистичні дані. За вчинення правопорушень, пов'язаних із наданням гуманітарної допомоги, винні особи можуть бути притягнені до відповідальності за загальними нормами законодавства. Однак існуючий порядок ведення статистичних обліків щодо злочинів та адміністративних правопорушень також не дозволяє визначити, скільки саме їх було обліковано.

Здійснений нами аналіз рішень суду щодо порушень, пов'язаних з гуманітарною допомогою, які є в Єдиному державному реєстрі судових рішень у загальному доступі, також показав їх поодинокий характер. Так, є декілька рішень у справах за адміністративним позовом стосовно порушення митних правил (невжиття заходів щодо завершення митного режиму ввезеного автомобіля для визнання його гуманітарною допомогою)^{80 81}; про визнання протиправними дії управління праці та соціального захисту населення

80 Постанова Тернопільського міськрайонного суду від 10.02.2016 по справі №607/649/16-а [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56355891>

81 Постанова Синельниківського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 13 серпня 2015 року по справі № 191/1505/15-а [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/50323972>

щодо відмови у видачі довідки про взяття на облік особи, яка переміщується з тимчасово окупованої території України або району проведення антитерористичної операції (яка, у тому числі, підтверджує право отримання гуманітарної допомоги)^{82 83 84}.

Так само незначною є й судова практика щодо злочинів, пов'язаних з гуманітарною допомогою: за ч. 1 ст.289 КК України до 3 років обмеження волі з випробуванням строком на 2 роки був засуджений мешканець Полтавської області, який у 2014 році незаконно заволодів транспортним засобом, переданим центру волонтерської допомоги у м. Комсомольську для збирання і перевезення гуманітарного вантажу⁸⁵.

Окрім того, зараз проводиться досудове розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України (Службове підроблення) з приводу того, що Релігійною організацією «Патріарша благодійна місія/Місійне товариство/Української православної Церкви Київського Патріархату» до митного оформлення під виглядом гуманітарної допомоги заявлено вантаж, який насправді не відповідає вимогам Закону «Про гуманітарну допомогу», та який ймовірно постачається на територію України з комерційною метою, а до митного оформлення надаються документи, до яких внесено завідомо неправдиві відомості⁸⁶.

За цією ж статтею здійснюється досудове розслідування стосовно Благодійної організації Всеукраїнський благодійний фонд «Едельвейс», яким до митного оформлення під виглядом гуманітарної допомоги заявлено вантаж, що насправді не відповідає вимогам Закону України «Про гуманітарну допомогу» та є комерційним за своїм призначенням. Отже, існують ризики, що вантажі, які потрапляють на митну територію України під виглядом гуманітарної допомоги без сплати відповідних митних платежів, в подальшому реалізуються за готівкові кошти у вигляді товарів булевих у використанні, внаслідок чого посадовими особами БО ВБФ «Едельвейс» отримується прибуток, який не оподатковується у встановленому законом порядку⁸⁷.

У Єдиному державному реєстрі судових рішень також є ухвала Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу від 26 серпня 2014 року щодо збору невстановленою особою коштів та гуманітарної допомоги на допомогу особами, які перебувають в зоні антитерористичної операції, здійснюваного без передбаченого законодавством України дозволу, шляхом обману, від імені Штабу національного захисту Дніпропетровської області⁸⁸. Проте, інших даних щодо руху кримінального провадження по цій справі, немає.

82 Постанова Ордонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 27 лютого 2015 року по справі № 265/7852/14-а [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/42918212>

83 Постанова Ордонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 02 листопада 2015 року по справі № 265/5354/15-а [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53376914>

84 Постанова Ордонікідзевського районного суду міста Маріуполя Донецької області від 29 квітня 2015 року по справі № 265/1364/15-а [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43954553>

85 Вирок Комсомольського міського суду Полтавської області від 08 лютого 2016 року по справі № 534/917/15-к [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56133511>

86 Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 09 березня 2016 року по справі № 760/4400/16-к [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56320221>

87 Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 14 січня 2016 року по справі №1-к/760/326/16 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56874960>

88 Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу від 26 серпня 2014 року по справі № 212/9063/14-к [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/54373106>

3. Звіт щодо інтерв'ю з членом організації «Відповідальні громадяни» Енріке Менендесом

4 БЕРЕЗНЯ 2016 РОКУ в офісі УГСПЛ відбулася зустріч з *членом організації «Відповідальні громадяни» Енріке Менендесом*, який розповів про роботу організації та гуманітарній ситуації в «ДНР».

До офіційної реєстрації у травні 2014 року «Відповідальні громадяни» працювали як волонтерська група і не виїжджали з Донецька. Організація була офіційно зареєстрована у липні 2015 року в Краматорську і працювала виключно на непідконтрольній українській владі території Донецької області. Група виступала партнером таких міжнародних організацій, як Save The Children, Danish Refugee Council, People in Need та інших, а також співпрацювала з Фондом Ріната Ахметова.

Особливістю їх діяльності було надання адресної допомоги тим людям, які знаходяться в складній життєвій ситуації і не підпадають під жодну з категорій громадян, які мають право на гуманітарну допомогу. Також група доставляла гуманітарну допомогу у віддалені села та селища.

Частина допомоги закуповувалася безпосередньо в Донецьку, частина надходила у вигляді гуманітарних вантажів від інших організацій на склад в Маріуполі. В основному «Відповідальні громадяни» видавали засоби особистої гігієни, побутову хімію, допомагали зібрати дітей до школи, а також розвозили продуктові набори від Фонду Ріната Ахметова. Чималу допомогу було доставлено завдяки приватним спонсорам.

Також у «Відповідальних громадян» був проект з відновлення руйнувань, наприклад, проект з People in Need з відновлення соціальної інфраструктури у Вуглегірську і Дебальцевому: дитячих майданчиків, ліхтарів, дитячого садка.

Пан Енріке розповів, що спочатку частина російської гуманітарної допомоги розкралася, але зараз це вже рідкісне явище. В основному допомога від Російської Федерації розподіляється по держустановах і безпосередньо до жителів не надходить.

Також він пояснює деякі скарги на неякісні товари з Росії: з початком української блокади донецькі підприємці були змушені орієнтуватися на закупівлі з Росії, і, оскільки цей ринок був їм не відомий, спочатку закупівлі були не зовсім вдалим: траплялися не надто якісні товари. Згодом вони пристосувалися і проблема була повністю усунена. За словами волонтера, схожі за якістю з українськими товари є, і навіть краще за якістю є, але вони дорожче. Наприклад, йогурт «Активія» в республіці – продукт преміум-класу. Випущений на російському заводі Вімм-Біль-Данн, він стоїть у 1,5 рази дорожче, ніж в Україні. Українські товари на прилавках є, але оскільки вони ввозяться через Росію, їх вартість підвищується, і вони також стають елітними товарами.

Зараз ситуація продовжує залишатися досить складною. «Державні» виплати, які надаються незахищеним категоріям, невеликі. Ті пенсіонери, які оформили виплати в Україні та ДНР живуть у задовільних умовах, а ті, які оформили виплати тільки в ДНР – ні. Деякі змушені на пенсію однієї людини утримувати всю сім'ю. Донецьк залишається залежним від гуманітарної допомоги і дотацій з Росії. Значну підтримку надає Фонд Ріната Ахметова: хороші продуктові набори отримують всі люди, що є старшими за 60 років. Вони ними діляться з іншими потребуючими. Але багато нужденних громадян не потрапляють під жодну з категорій гуманітарних організацій.

Велика кількість безробітних: за деякими даними, в самому Донецьку близько 145 тис. безробітних. «Зараз в Донецьку живе близько 850 000 осіб. У мирний час в місті було 270 000 пенсіонерів, близько 60-80 тис. дітей. Працюючого населення в місті, якщо виходити з цих цифр, 550 тис. Це приблизно 1/5 населення, тобто більше 20% безробіття».

У багатьох підприємств простоюють виробництва, дохід людей знизився на 75% від колишнього, а зарплати платять із затримкою. За словами підприємців, виручка в гривневому еквіваленті знизилася в 10 разів у порівнянні з мирним часом.

Відносно медикаментів – вони є, але дорогі. Російські аналоги ліків коштують дешевше, а якщо немає аналога і це імпорتنі ліки, то через акцизи воно буде варто в 3 рази дорожче, ніж коштувало в мирний час. Наприклад, спрей для астматиків «Беродуал» коштував 250 грн, а на місяць необхідно 2 упаковки. Зараз, якщо переводити в гривні, він коштує 450 гривень, тобто 900 грн в місяць – це дуже дорого.

Ситуація плачевна в селах, адже в деяких з них немає не тільки лікарень, а й аптек. *«Чим далі від Донецька, тим гірша ситуація. Навіть в Горлівці, наприклад, важка гуманітарна ситуація. Що стосується «сірої зони», то за підрахунками ООН, там живе близько 300 тис. осіб по обидві сторони – і живе однаково погано».* Залишивши номер «гарячої лінії» в одному з сіл Новосельського району, за 2 дня волонтери отримали 80 адресних заявок з 16 селищ в окрузі, при тому, що заявка подається на одну сім'ю.

Після того, як Україна ввела обов'язкову акредитацію всіх гуманітарних вантажів, які відправляються в зону АТО, незважаючи на складності, організація стала працювати за новими правилами.

27 квітня 2015 року Ольга Коссе, одна із засновниць організації, написала у групі «Відповідальних громадян» у соціальних мережах: *«2 місяці ми не могли ввезти посилки з дитячим одягом та гігієною. На блок-постах нас двічі розгортали. З Волновахи відправили на Курахово (тільки там нібито пропускають вантажі), а в Курахово без дозволу від Мінсоцполітики тебе хіба що по плечу співчутливо поплескають».*

Зареєструвавши вантажі в управлінні Мінсоцполітики України, волонтери зіткнулися з іншою проблемою – обов'язкову акредитацію вантажів стали вимагати й у «ДНР». Цю ж акредитацію отримати не змогли – у «ДНР» мораторій на реєстрацію громадських організацій. Частина вантажу вдалося провезти у вигляді особистої поклажі, частину повернули донорам через неможливість виконання контракту. Таким чином, близько 20 тонн вантажу з предметами особистої гігієни не змогли потрапити до своїх одержувачів.

29 січня 2016 року «Міністерством державної безпеки ДНР» у Донецьку за підозрою в шпигунстві була затримана керівниця волонтерської групи «Відповідальних громадян» Марина Черенкова. Енріке Менендес, Дмитро Шибалов і Євген Шибалов після допиту в «МГБ» 2 лютого були депортовані з «ДНР» на територію, підконтрольну українській владі. 15 лютого депортували Ольгу Коссе. 22 лютого Марина Черенкова була звільнена і також вислана.

На даний момент робота організації на території ДНР заблокована. Жителям Донецька волонтери продовжують допомагати у складі інших гуманітарних організацій.

4. Результати моніторингового візиту Української Гельсінської спілки з прав людини «Доступ до гуманітарної допомоги»

Мета візиту: збір інформації щодо доступу цільових груп населення до гуманітарної допомоги
Місце проведення: м. Краматорськ, Донецька область
Дата проведення: 21 – 26 березня 2016 року
Завдання: опитати тимчасово переміщених осіб та осіб, які надають гуманітарну допомогу, щодо доступу до неї.
Методи: інтерв'ювання, анкетування

Опис візиту

Перебування на сході України, безпосередньо поруч із зоною проведення АТО, висвітило ряд нагальних проблем у доступі до гуманітарної допомоги мешканцям, які її потребують. Під час перебування у місті Краматорську були проведені зустрічі із керівниками громадських об'єднань та волонтерами, які надають гуманітарну допомогу, а також безпосередньо із переселенцями (внутрішньо переміщеними особами – ВПО), які її отримують.

21.03.2016 р., м. Краматорськ

Заступник голови Донецької державної адміністрації з гуманітарних питань Стокоз І. С. зазначив, що є складності з інвентаризацією та ліквідацією приміщень, які знаходяться на лінії зіткнення. Також є складнощі отримання соціальних виплат мешканцями селища Жованка, яке знаходиться на звільненій території, а підпорядковується Горлівці. Ініційовано його приєднання до Бахмутівського району.

Інтерв'ю з паном Стокозом

У «сірій зоні» працює декілька організацій, зокрема «People In Need», UNDP, «Карітас», «Шелтер», Всесвітня продовольча програма, «Mercy Corps», Міжнародна організація з міграції. Гуманітарної катастрофи немає. Спостерігається перенасичення гуманітарною допомогою у «сірій зоні», але з уваги випадають райони, які віддалені від лінії розмежування. Зріз потреб та доставку гуманітарної допомоги виконують самі представники організацій або отримують інформацію та статистику соціальних служб.

Серед фактів продажу гуманітарної допомоги респондент зазначив наступні – деякі жителі будинку у смт. Ніколаєвці, який був зруйнований та відновлений з бюджету, зняли та продали двері та

сантехніку у своїх квартирах. Після чого було заявлено про факт крадіжки. Будинок здати в експлуатацію неможливо, жителі вимагають поставити нові двері та сантехніку. Були факти торгівлі гуманітарною допомогою у с. Гранітному за співучасті голови сільради.

Під час бесіди радник з питань внутрішньо переміщених осіб, координатор організації «СОС-Краматорськ» Ворошков О. Л. зазначив, що зараз організація працює здебільшого як партнер міжнародних організацій: Unicef по Донецькій та Луганській області, Агентство ООН у справах біженців (UNHCR) по Краматорську, Дружковці, Слов'янську,

Бесіда з паном Ворошковим

експедитор організації «СОС-Краматорськ» зазнав погроз та морального тиску на блок-постах Збройних сил України (ЗСУ) під час, коли розвозив гуманітарну допомогу в села, які знаходились у «сірій зоні». Також Ворошков звернув увагу, що перед виїздом до цих селищ з гуманітарною допомогою попереднє було повідомлено представникам «Цивільно-військового співробітництва ЗСУ» (<http://civic.com.ua/>). Їм були передані дані автомобіля, який буде перевозити гуманітарну допомогу, дані людей які супроводжували гуманітарний вантаж, а також маршрут переміщення. В діяльність підрозділу «Цивільно-військове співробітництво ЗСУ» входить координація дій між цивільними та військовими. А саме «...взаємодія ЗСУ з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Збройних Сил України».

22.03.2016 р., м. Краматорськ

Спілкування із волонтерками ГО «СОС-Краматорськ», які виїхали з непідконтрольної українській владі території, дало таку інформацію:

- На час розмови у Краматорську зареєстровано близько 70 тис. переселенців і ця цифра постійно коливається у бік збільшення. Волонтерами такий висновок зроблений на основі номерів довідок, які видають переселенцям, що звертаються для отримання допомоги.
- У той же час, волонтери беззаперечно визнають той факт, що більшість із вимушених переселенців, які отримують допомогу, проживають на окупованих територіях. Реальна ж цифра постійно проживаючих у місті Краматорську – не більше 10 тисяч осіб.
- У 2015 році волонтерами була роздана: продуктова допомога – у лютому; постіль, білизна, залізний посуд – у травні-червні; розкладушки – у серпні-вересні; ковдри, куртки, термобілизна, сумки тощо – наприкінці грудня.
- Погроз щодо діяльності волонтерам не надходило, тому вони не вважають свою роботу небезпечною.
- Одна із головних проблем – відсутність роботи, особливо для молодих людей, що не мають дітей. А також людей середнього віку, які не мають права на пенсію, проте мають

Місце розташування ГО «СОС-Краматорськ»: вул. Маяковського, 9

досвід роботи у певній сфері (як правило, пов'язаною із роботою на шахтах або у важкій промисловості).

- Проблема зловживання допомогою постала через те, що населення, яке має право на отримання гуманітарної допомоги, не поспішає влаштовуватися на роботу (оскільки як безробітні отримують більше «непрямой» вигоди). Вони не намагаються у пошуках роботи виїхати в центральні або західні області країни або змінити профіль своєї професії. Крім того, такі особи часто обмінюють отриману гуманітарну допомогу на інші речі. Як приклад: сертифікати мережі магазинів «Брусничка» надавалися таким чином, що деякі позиції (алкоголь, тютюн тощо) були блоковані. Проте переселенці, перебуваючи у магазині, пропонували іншим покупцям обмінятися покупками (тобто останні покупали алкоголь та віддавали його переселенцям, натомість переселенці віддавали їм необхідну продукцію, куплену по своїй картці).
- Державні органи влади, фактично, нічим не допомагають переселенцям і, як правило, в управліннях соцзахисту просто направляють людей до гуманітарних організацій.
- За час співбесіди із волонтерами (тривалістю, приблизно, до 1 години) до кабінету, який орендує громадська організація, приходило три внутрішньо переміщені особи.
- Необхідно зауважити, що приміщення, де базуються волонтери, дуже маленьке, вузьке та незручне для прийому людей. Воно не пристосоване не тільки для прийому громадян, а є незручним для роботи самих волонтерів.

На складі громадської організації «СОС-Краматорськ», розташованому по вул. Маяковського, № 8, який волонтери безоплатно орендують у християнської церкви (за виключенням сплати комунальних послуг), працюють три особи – усі переселенці. На момент знайомства та розмови на складі перебувало три волонтера. Вони також охоче спілкувалися із моніторами і якихось незручностей не було. Як пояснили волонтери, на даний час допомоги стало менше, хоча час від часу вони її отримують. Усі речі та продукти видаються по списку, який ними складався самостійно. Крім того, переселенці самі часто телефонують на «гарячу лінію» та особисто заходять до складу цікавитися «новими надходженнями».

За час спілкування (близько двох годин) дійсно були як телефонні дзвінки, так і відвідування людьми складу речей. Як правило, цікавилися дитячими речами – оджею, підгузками та сезонним дорослим одягом. Волонтери також підтвердили той факт, що певна категорія громадян стоїть на обліку у багатьох, якщо не усіх, громадських організаціях та благодійних фондах та «в курсі» всіх новин щодо розподілу та організації допомоги, чергових надходжень та підстав отримання.

Фото складу ГО «СОС-Краматорськ», розташованого по вул. Маяковського, 8

23.03.2016 р., м. Краматорськ

23 березня 2016 року був здійснений моніторинговий візит до ГО «Країна вільних людей».

У двоповерховому будинку, окрім цієї громадської організації, розташовані пункт видачі гуманітарної допомоги та компактне поселення ВПО, якими опікується вказана ГО. На момент зустрічі у поселенні проживало близько 40 осіб, у тому числі 25 дітей. Проживання у вказаному будинку переселенців стало можливим через безоплатну оренду його у християнської церкви. Як розповіла керівник організації **Надія Хоменко**, люди, як правило, проживають 2 – 3 місяці. Що стосується отримання ними допомоги, то вона розподіляється відповідно до списків, які є в організації (чергова велика партія гуманітарної допомоги очікується 28 березня 2016 р.).

Зустріч з Надією Хоменко

Під час розмови пані Хоменко повідомила, що дійсно, на початку звільнення міста від окупації до них надходило багато допомоги. В даний час відбувається суттєве зменшення, і головне питанням, яке постає – отримання ліків. Медична допомога у вигляді препаратів необхідна постійно, особливо для людей похилого віку, які не можуть себе забезпечити.

Крім того, постає проблема місцевих жителів, які не мають права на отримання допомоги, але після оплати рахунків за комунальні послуги перед ними постає проблема відсутності коштів на проживання. Також була підтверджена проблема відсутності роботи у місті та проблема «гуманітарної голки». Часто люди приходять до пункту видачі допомоги лише для того, щоб «оновити» гардероб і, крім того, беруть речі поза власної першої необхідності для того, щоб переправляти родичам та знайомим на окуповані території (у гіршому випадку – для продажу). Також постало питання із картками мережі магазинів «Бруснична», про який розповідали волонтери ГО «СОС-Краматорськ».

Що стосується безпеки роботи, то, як правило, на місці волонтери з цим проблем не мають. У той же час представники організації мали проблеми, коли розвозили допомогу для мешканців «сірої зони». Військовослужбовці ЗСУ наприкінці 2015 року грубо та зухвало зупинили автомобіль із гуманітарною допомогою і, незважаючи на те, що марка, номер авто, прізвище водія та волонтерів були погоджені завчасно, довгий час протримали представників ГО у розташуванні ЗСУ, не даючи зателефонувати та провівши незаконний огляд вантажу. З іншого боку, військові також декілька разів, знаючи про те, що у поселенні проживають діти, привозили їм солодощі.

24.03.2016 р., с. Новгородське

Виїзд 24 березня до селища Новгородське (Дзержинського району), який розташований у «сірій зоні», показав чергову проблему доступу до гуманітарної допомоги, а саме – обмеженість організацій, які її надають.

Так, якщо у великих містах, розташованих на безпечній відстані від зони окупації, роздачею гуманітарної допомоги (а також, наприклад, наданням більш-менш кваліфікованої юридичної допомоги) займаються декілька організацій, які майже конкурують між собою, то у невеликих містечках, селищах та селах таких можливостей немає. Наприклад, у Новгородському один раз на місяць допомогу переселенцям надає Фонд «Поможем» (склад розташований біля залізничної станції «Фенольна») та періодично Червоний хрест. Розмова із переселенцями показала, що вказані організації мають власні бази осіб, яким

необхідна допомога, і повідомляють своїх підопічних про приїзд чергової партії (переселенці показували запрошення про отримання допомоги, оскільки саме у день моніторингового візиту 24.03.2016 року Фонд «Поможем» видавав продуктові набори).

Спілкування із переселенцями продемонструвало наступне: *більшість із них, не під запис, повідомили, що проживають на окупованих територіях (як правило, усі вони із Горлівки та Ясинуватої). Вони дійсно отримують грошове забезпечення як з боку держави, так, за можливості, пенсійне або інше грошове забезпечення у російських рублях від так званої «ДНР». Деякі із опитуваних працюють на окупованих територіях, тим самим забезпечуючи себе більш-менш нормальним життям. У той же час, мешканці маленьких сіл та селищ, безпосередньо близьких до зони конфлікту, позбавлені можливостей отримувати гуманітарну допомогу, як це відбувається у м. Краматорську, тому що гуманітарні організації до них, як правило, не їдуть. Така допомога обмежується діяльністю двох організацій – Фондом «Поможем» і Червоним хрестом.*

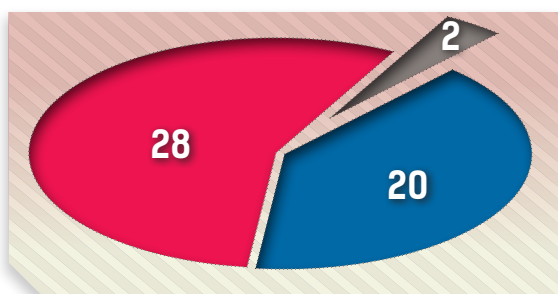
25.03.2016 р., м. Краматорськ

Під час моніторингового візиту в місті Краматорську відбулася зустріч із **головою регіонального офісу Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні Румером Леметром**. Практичних результатів, окрім знайомства, вказана зустріч не дала. Місію цікавлять більше питання порушення прав на соціальний або юридичний захист, ніж питання гуманітарної допомоги.

5. Результати опитування внутрішньо переміщених осіб, які потребують гуманітарної допомоги

ПІД ЧАС ВІЗИТУ за спеціально розробленою анкетой (додаток Б) було проведене анонімне опитування **50 внутрішньо переміщених осіб, що потребують гуманітарної допомоги**. Під час опитування та анкетування усі переселенці помітно нервували, боялися відповідати на запитання та заповнювати анкети. І лише присутність знайомих волонтерів та представників громадських організацій надавала змогу провести необхідні дії. Це може свідчити про ознаки посттравматичного стресового розладу, які проявляються у тому, що до теперішнього часу вони не відчують себе у безпеці; сприймають незнайомих людей як потенційну загрозу; бояться правдиво висловлювати свої думки і почуття («як би чого не вийшло», «а раптом хтось дізнається і мене покарає»). У той же час переселенці, які є волонтерами, охоче йшли на контакт і надавали відповіді на усі питання. Нижче наводимо результати цього опитування.

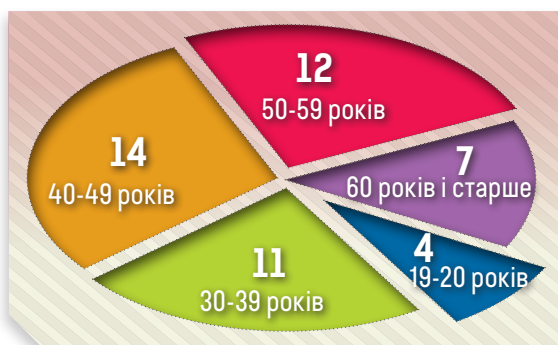
Рис. 1 Розподіл опитаних за статтю

За підсумками обробки анкет виявилось 28 жінок і 20 чоловіків. Ще дві особи при заповненні свою статтю не вказали.

Залежно від віку респонденти розподілились наступним чином.

Рис. 2 Розподіл опитаних за віком

Як можна побачити з діаграми, серед опитаних отримувачів гуманітарної допомоги взагалі не виявилось дітей та молоді віком 21 – 29 років. Інші вікові категорії представлені досить рівномірно. Подвійний розподіл респондентів за віком і статтю показав, що практично в усіх вікових категоріях особи чоловічої і жіночої статі представлені пропорційно. І лише серед 40 – 49 річних суттєво переважають чоловіки (табл. 1).

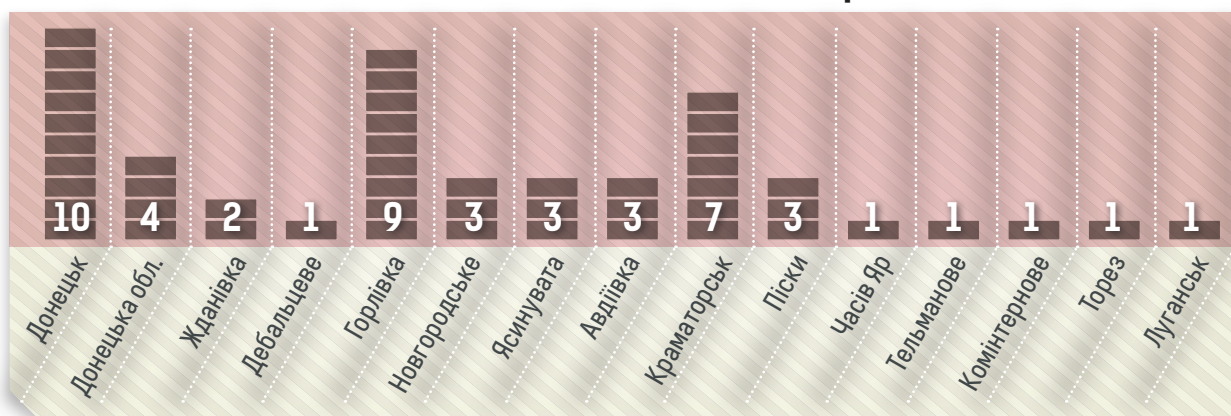
Табл. 1 Розподіл респондентів за віком і статтю

	всього осіб	з них	
		чоловіки	жінки
■ 19-20 років	4	2	2
■ 30-39 років	11	5	6
■ 40-49 років	14	12	2
■ 50-59 років	12	7	5
■ 60 років і старше	7	3	4

На запитання щодо місця їх проживання найбільша кількість осіб назвали міста Донецьк (10), Горлівка (9) та Краматорськ (7). З інших населених пунктів було від 1 до 4 опитаних.

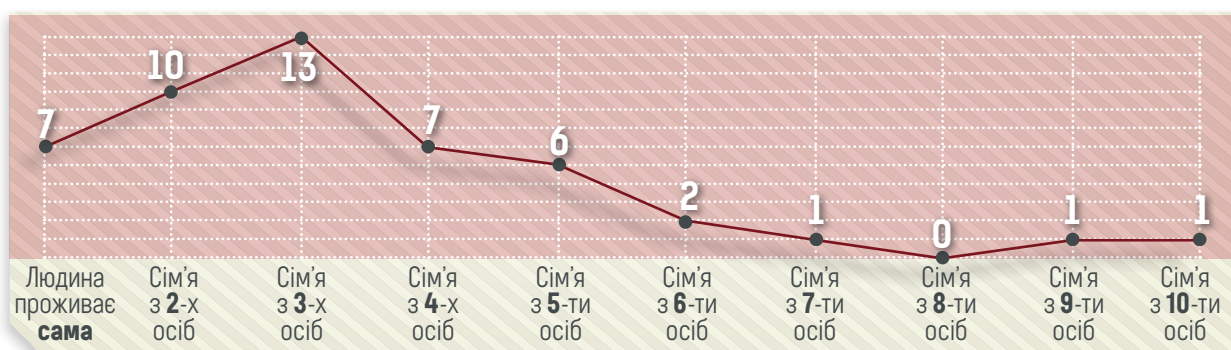
РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ,

Рис. 3 Розподіл опитаних за місцем проживання

Обстеження продемонструвало, що рішення виїхати із зони конфлікту у невідоме місце та залишитися там надовго легше приймається маленькими сім'ями. Натомість чим більше членів сім'ї – тим складніше покинути нажите господарство та починати все «з нуля» на новому місці.

Рис. 4 Розподіл опитаних залежно від складу сім'ї

Під час опитування ми попросили респондентів за шкалою від 0 до 10 оцінити ступінь загрози голоду мешканцям їх населеного пункту під час військового конфлікту (табл. 2).

Табл. 2 Розподіл ступеню загрози голоду залежно від місця проживання респондентів

	0 балів	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів	6 балів	7 балів	8 балів	9 балів	10 балів
Донецьк	4	1			2				1	1	1
Жданівка											3
Дзержинськ	1								1		
Дебальцеве									1		
Горлівка		3	2	1		2					1
Новгородське		2	1					1			
Водяне						1			1		
Авдіївка	1	1			1	1					
Краматорськ			2	1							1
Піски						1	1				1
Часів Яр				1							
Тельманове					1						
Комінтернове	1										
Торез	1										
Луганськ	1										
Красногорівка											1
Ясинувата								1			

Більшість з них оцінили ступінь загрози голоду як дуже низьку (0-1 бал) – 16 осіб, низьку (2-3 бали) – 8 осіб та середню (4-6 балів) – 10 осіб. Вважають високою (7-8 балів) таку загрозу 6 осіб, мешканців Донецька, Дзержинська, Дебальцевого, Новгородського, Водяного (Ясинувата), Ясинуватой. Дуже високою (9-10 балів) небезпеку виникнення голоду в їх населеному пункті назвали 9 осіб, мешканці Донецька, Жданівки, Горлівки, Краматорська, Писків та Красногорівки.

Окрім того ми попросили переселенців визначити період часу, коли саме загроза голоду була найсильнішою (табл. 3).

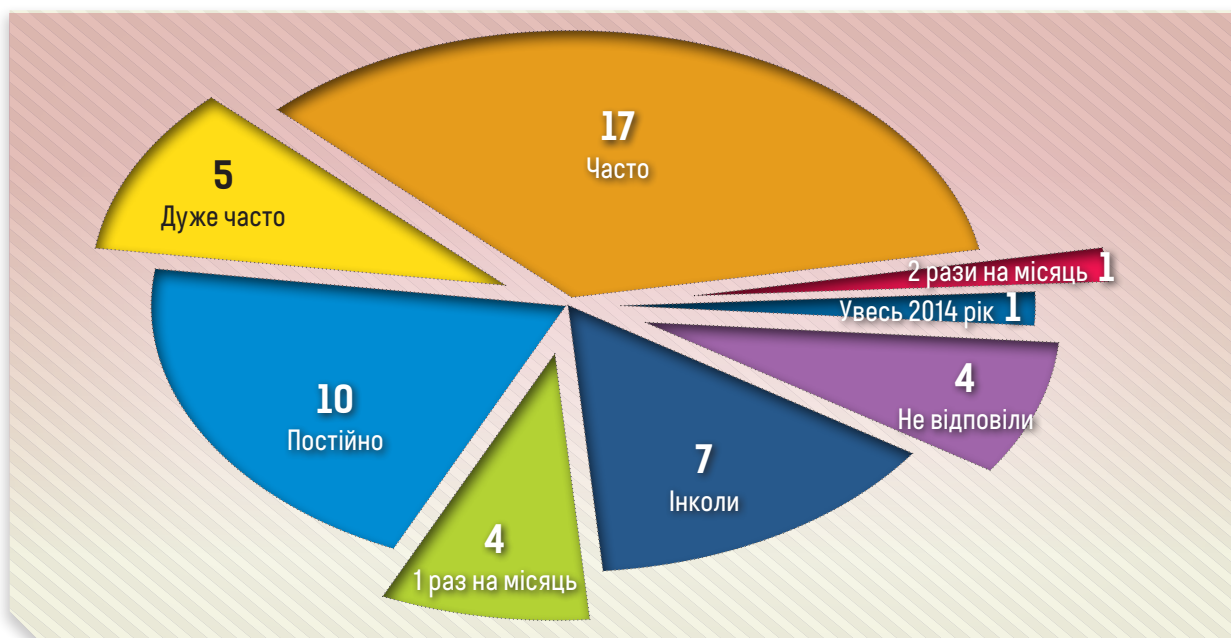
Табл. 3 Розподіл часу найсильнішої загрози голоду залежно від місця проживання респондентів

	Не було	2014 рік					2015 рік					Тільки під час конфліктів	Постійно протягом 2014-2015 рр.
		весь рік	весна	літо	осінь	зима	весь рік	весна	літо	осінь	зима		
Донецьк	4				1		1			2			2
Жданівка					3								
Дзержинськ	1	1											
Дебальцеве											1		
Горлівка	1	3			1						1	1	1
Новгородське	1	2											1
Водяне				1		1							
Авдіївка	2	1		1									
Краматорськ				2							1	1	1
Піски				2		1							
Часів Яр						1							
Тельманове					1								
Комінтернове	1												
Торез	1												
Луганськ	1												
Красногорівка				1									
Ясинувата		1											

Визначені респондентами періоди кризових станів відповідають хронології й інтенсивності військових дій на сході України, а також часу виїзду самих респондентів на підконтрольну Україні територію.

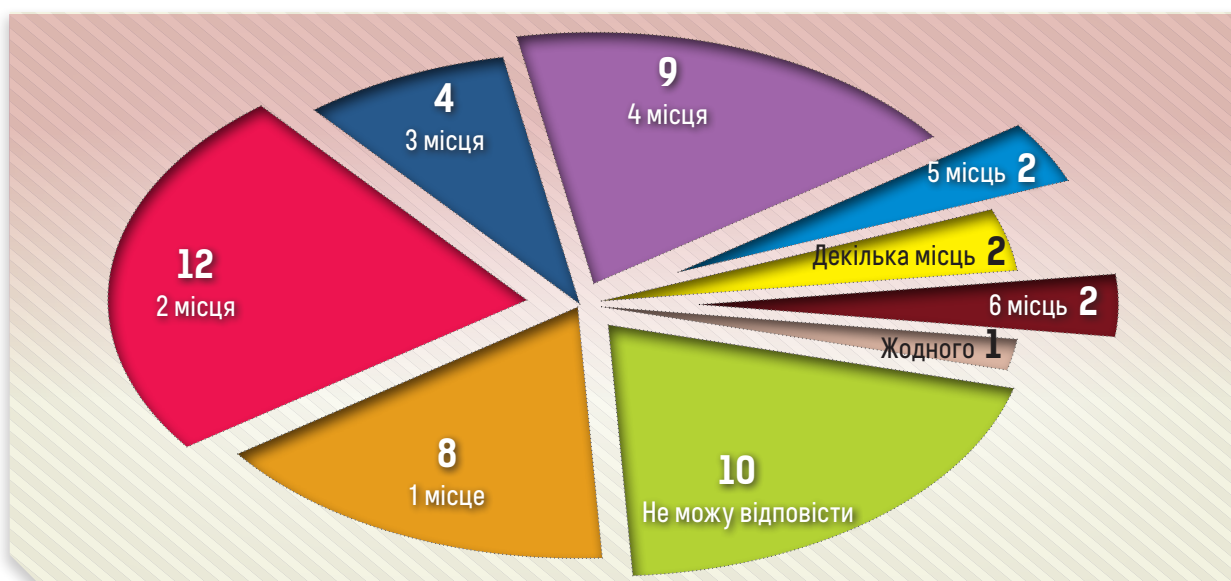
На жаль, значна частина внутрішньо переміщених осіб досі не змогли адаптуватися до зміни місця проживання, знайти своє місце у новій громаді та стати економічно незалежними. Так, не дивлячись на те, що лише 14% опитаних досягли 60-річного віку, на сьогодні суттєву потребу у гуманітарній допомозі відчувають 70% опитаних. Зокрема, з приводу того, наскільки часто опитані особи та члени їх сімей відчували нагальну потребу у отриманні гуманітарної допомоги, «постійно» відповіли 10 осіб, «дуже часто» - 5 осіб, «часто» - 17 осіб.

Рис. 5 Частота нагальної потреби членів сім'ї опитуваних у отриманні гуманітарної допомоги

Майже всі вони знають, де можуть її отримати. При цьому лише одна особа зазначила, що у межах розумної досяжності немає жодного такого місця. Усі інші мають одне (8 осіб) або декілька (41 особа) таких місць. Це також є підтвердженням того, що переселенці до теперішнього часу суттєво розраховують не на власні сили, а на зовнішню допомогу.

Рис. 6 Кількість місць надання гуманітарної допомоги у межах досяжності

Переселенці назвали організації, які надають їм допомогу. Зокрема, це «Юнісеф» (4 особи), Фонд Р. Ахметова (27 осіб), «Червоний хрест» (24 особи), «Допоможемо» (5 осіб), «SOS-Краматорськ» (11 осіб), «Людина в біді» (5 осіб), «Safe the children» (1 особа), «Карітас» (4 особи). Оскільки одна особа могла отримувати допомогу у декількох організаціях, загальна кількість відповідей перевищує 50.

На питання «Звідки Ви та члени Вашої сім'ї дізнаєтесь про місце та час видачі гуманітарної допомоги?» нам відповіли наступним чином: з Інтернету (7 осіб), від волонтерів (13 осіб), по телефону (6 осіб), від друзів, сусідів, знайомих, родичів (15 осіб), за оголошенням (1). Не зазначили відповідь 8 осіб.

За словами респондентів, *видача гуманітарної допомоги такими організаціями здійснюється достатньо регулярно*: 1 раз на місяць (21 особа), декілька разів на місяць (11 осіб), 1 раз на тиждень (4 особи), 1 раз на 3 місяці (1 особа). Ще 2 особи зазначили, що буває по-різному, 1 особа – що чіткої періодичності немає, видача в їх місцевості здійснюється на розсуд самих організацій, а 3 особи – що нечасто. Не відповіли на це питання 7 осіб.

Порядок видачі організаціями гуманітарної допомоги є досить організованим: за списком (38 опитаних); у першу чергу видають інвалідам, літнім людям, жінкам з дітьми, вагітним, а що залишиться – усім іншим, хто прийшов (9 опитаних); усім, хто прийшов у порядку живої черги (7 опитаних); при пред'явленні довідки ВПО (1 особа). Не відповіли на це питання 5 осіб.

З приводу порушення військовими обов'язку поважати та захищати персонал гуманітарних організацій, які доставляють допомогу, опитані внутрішньо переселені особи щодо їх населеного пункту повідомили наступне:

- 4 особам відомі випадки нападів на персонал гуманітарних організацій;
- 1 особі відомі випадки переслідування, залякування або довільного затримання персоналу гуманітарних організацій;
- 1 особі відомі випадки поганого поводження, фізичного й психологічного насильства, вбивства, побиття, викрадення, узяття в заручники, незаконного арешту та утримання під вартою персоналу гуманітарних організацій;
- 1 особі відомі випадки нанесення ударів по об'єктах, матеріалах, підрозділах або транспортних засобах, які задіяні у наданні Вам гуманітарної допомоги.

Випадки знищення, незаконного заволодіння та розграбування таких об'єктів невідомі жодному з опитаних.

Окрім того, вони вказали на наявність окремих випадків негуманного ставлення військових до цивільного населення. Зокрема:

- 2 особи – на випадки, коли під час облоги мешканцям їх населеного пункту не було дозволено покинути місце проживання;
- 3 особи – на випадки, коли під час облоги їх населеного пункту не було дозволено вільне провезення до міста продуктів харчування та предметів першої необхідності;
- 4 особи – на випадки нападів, знищення, вивозу чи пошкодження об'єктів, які необхідні для виживання цивільного населення;
- 1 особа – на факти, коли одна зі сторін не пропускала посилки з медичними та санітарними матеріалами, призначеними для цивільних осіб, не пропускала посилки з необхідними продуктами харчування, носильними речами, предметами гігієни.

Так само у окремих випадках мали місце:

- факти відмов гуманітарній організації у згоді на надання гуманітарної допомоги, коли мешканцям населеного пункту загрожував голод (1 особа);
- факти умисного створення перешкод для доставки гуманітарною організацією вантажів допомоги нужденним цивільним мешканцям населеного пункту (2 особи).

Жодна опитана особа не вказала на будь-які факти *перешкоджання цивільному населенню їх населеного пункту звертатися до гуманітарної організації*.

7 опитаних осіб зазначили, що їм відомі *випадки продажу/перепродажу гуманітарної допомоги*.

Висновки та рекомендації

1. Наразі загальновизнаного права на гуманітарну допомогу в міжнародному договорному праві не існує. У сучасному міжнародному праві відсутній окремий спеціалізований акт, який би регулював надання гуманітарної допомоги. Є кілька окремих актів, в яких згадуються певні аспекти цієї проблеми, однак практично всі ці акти регулюють надання допомоги в ситуації тих чи інших катастроф, але не збройних конфліктів. Так само й розроблюваний Комісією ООН з міжнародного права проект Конвенції про захист людей у випадку лиха спочатку «виносив за її дужки такі події, як збройний конфлікт».⁸⁹ Однак у більш пізньому варіанті статті 3 визначення поняття «лихо» перестало виключати безпосередньо ситуації збройного конфлікту⁹⁰. Відповідно, постає проблема щодо співвідношення норм МГП та майбутньої Конвенції, внаслідок чого можуть виникнути плутанина і колізія норм. *Нами пропонується:*

- дослідити позитивні та негативні моменти у організації та отриманні Україною гуманітарної допомоги в умовах збройного конфлікту;
- узагальнити цей досвід, визначивши найбільш значущі питання, які вдалося та не вдалося вирішити, після чого запропонувати відповідні коментарі та зауваження до проекту Конвенції ООН про захист людей у випадку лиха;
- з метою ефективного розслідування конкретних випадків порушення міжнародного гуманітарного права в частині надання гуманітарної допомоги вжити необхідних заходів для ратифікації Україною Римського статуту;
- внести зміни та доповнення до законодавства України щодо криміналізації грубих порушень законодавства про гуманітарну допомогу.

2. Найбільша загроза голоду перед мешканцями зони конфлікту на Донбасі стояла під час активних воєнних дій у другій половині 2014 – першій половині 2015 року. Проте й зараз населені пункти на лінії зіткнення живуть в умовах постійної нестачі продуктів і медикаментів через порушене адміністративне управління, знищену логістику та постійні обстріли. Територія Донбасу, підконтрольна Україні, відчуває значні перевантаження через наплив переселенців. Соціально-економічна інфраструктура регіону, що постраждав від збройного конфлікту, не дозволяє повною мірою використовувати трудовий потенціал внутрішніх переселенців та нормально забезпечувати життя населення (особливо таких уразливих категорій, як діти, інваліди).

Відсутність, з одного боку, бажання влаштовуватися на роботу, шукати роботу в інших областях країни, а з іншого – відсутність робочих місць за місцем проживання, породжує проблему надмірного навантаження на постійне утримання великої кількості людей працездатного віку. *У зв'язку з цим пропонується:*

- за участю місцевих органів влади та місцевого самоврядування розробити продуману стратегію розвитку кожного населеного пункту з урахуванням активного включення внутрішніх переселенців до економічного та суспільного життя громади;
- за необхідності – звернутися до вітчизняних та міжнародних донорів з проханням щодо надання консультативної, фінансової, ресурсної допомоги у плануванні і реалізації такої стратегії.

⁸⁹ Второй доклад о защите людей в случае бедствий. Подготовлен Специальным докладчиком Эдуардо Валенсией-Оспиной [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_615.pdf&lang=EX

⁹⁰ Восьмой доклад о защите людей в случае бедствий. Подготовлен Специальным докладчиком Эдуардо Валенсией-Оспиной [Електрон. ресурс]. – Режим доступа : http://legal.un.org/docs/index.asp?symbol=A/CN.4/697&referer=http://legal.un.org/ilc/guide/6_3.shtml&Lang=R

3. Дослідження ситуації з наданням гуманітарної допомоги як на території, підконтрольній Україні, так і на непідконтрольних територіях показало значне коло порушень у цій сфері:

- гуманітарна допомога розкрадається, перепродається;
- у якості гуманітарної допомоги постачаються продукти харчування та медичні препарати з простроченим строком дії або терміном придатності, який ось-ось спливе;
- мали місце факти перешкоджання доставці гуманітарних вантажів та складнощі з акредитацією гуманітарних місій з боку як представників української влади, так і незаконних збройних формувань «ДНР» та «ЛНР»;
- мають місце факти обстрілів та мінування ділянок території, на яких здійснюється провезення й видача гуманітарних вантажів.

Це свідчить про низьку дієвість системи контролю за одержанням, розподілом, якістю гуманітарної допомоги, протидії корупції у цій сфері, низький рівень координації роботи гуманітарних організацій та ЗСУ, де посередником виступає Цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України. *Для вирішення цих проблем пропонується:*

- *розробити ефективний механізм контролю за одержанням, розподілом і якістю гуманітарної допомоги;*
- *розробити ефективний механізм контролю і оскарження дій представників влади, які перешкоджають доставці гуманітарних вантажів;*
- *здійснити комплекс заходів, у тому числі через звернення за ресурсною та кадровою допомогою до міжнародних донорів, щодо розмінування території та забезпечення безпеки переміщення і видачі гуманітарних вантажів.*

4. Законодавче забезпечення надання гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок збройного конфлікту на сході України до теперішнього часу не може вважатися ефективним. Проект Закону України «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях», зареєстрований Верховною Радою України 01 квітня 2016 року, також містить суттєві недоліки як технічного, так і змістовного характеру. Недоліки законодавчого та правозастосовчого характеру у забезпеченні гуманітарною допомогою жителів зони збройного конфлікту містять у собі ризики погіршення становища постраждалого населення, втрати авторитету державної влади, військових, судових і правоохоронних органів в очах пересічних мешканців Донецької та Луганської областей і всього населення України. *Зважаючи на це, нами пропонується:*

- *доопрацювати проект Закону України «Про гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях» (№ 4360), зокрема в частині:*
 - а) визначення понять та чіткого окреслення їх змісту (міжнародна гуманітарна організація; донори, отримувачі, набувачі гуманітарної допомоги) – стаття 1;*
 - б) визначення повноважень Кабінету Міністрів України, міністерств, інших органів виконавчої влади щодо формування та реалізації державної політики у сфері гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях – розділ II;*
 - в) деталізації видів юридичної відповідальності за ті чи інші види порушення у сфері гуманітарної допомоги;*
- *внести зміни та доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України з метою забезпечення більш ефективного захисту від посягань у сфері гуманітарної допомоги, вчинюваних такими суб'єктами, як посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, в тому числі гуманітарних організацій; представники цих органів та організацій, які не є посадовими особами; представники незаконних збройних формувань; фізичні особи тощо;*
- *удосконалити систему дій та органів для надання гуманітарної допомоги (пропущення гуманітарних вантажів) на територію, не контрольовану українською владою;*

- *проводити ефективне розслідування та справедливе судове переслідування винних у порушеннях у сфері гуманітарної допомоги.*

5. Нагальними проблемами у справедливому доступі до гуманітарної допомоги є наступні:

- органи державної влади, фактично, нічим не допомагають переселенцям. Як правило, в управліннях соцзахисту просто направляють людей до гуманітарних організацій;
- на теперішній час населення великих міст має широкі можливості отримувати гуманітарну допомогу, така інформація є достатньо поширеною. Натомість чим менші населені пункти та чим віддаленіші вони від лінії розмежування, тим складніша гуманітарна ситуація;
- існує «проблема місцевих жителів», які не є переселенцями, але також розраховують на отримання допомоги. Особливо відчувається брак допомоги для людей похилого віку у вигляді медикаментів, препаратів та загального доступу до медичних послуг;
- внаслідок нерегламентованої гуманітарної допомоги виникає психологічна проблема «гуманітарної голки», коли отримувачі гуманітарної допомоги (грошової, продуктової, речової тощо) фактично зловживають нею, «мандруючи» від однієї до іншої організації, і таким чином часто позбавляють інших людей, які дійсно її потребують, у доступі до такої допомоги. Є випадки зловживання гуманітарною допомогою через перепродаж речей або продуктів;
- «гуманітарний туризм», коли особи, користуючись правами переселенця, приїжджають до місць реєстрації лише за отриманням допомоги, після чого повертаються до окупованих територій. Що саме відбувається із отриманою допомогою – прослідкувати неможливо;
- відсутність гуманітарного супроводження осіб, які були звільнені з полону за обміном, внаслідок чого, люди фактично залишаються на вулиці без грошей та можливості зв'язатися з рідними.

Ці проблеми містять ризики посилення відчуття місцевим населенням та внутрішньо переміщеними особами, які проживають у маленьких віддалених населених пунктах, «безпросвітності» свого існування; формування у частини переселенців «комплексу жертви» з небажанням докладати власних зусиль до налагоджування свого життя та посиленням вимог до влади щодо вирішення їх проблем; проявів невдоволення поведінкою військових та представників силових структур, діями (бездіяльністю) органів влади.

Для подолання цих кризових явищ пропонується:

- *деталізувати та, за потреби, розширити перелік категорій набувачів гуманітарної допомоги; на рівні місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування здійснювати своєчасне оновлення бази набувачів такої допомоги та відповідний контроль за таким оновленням;*
- *не обмежувати надання гуманітарної допомоги лише категорією внутрішньо переміщених осіб;*
- *уряду України, донорам та отримувачам гуманітарної допомоги в Україні – забезпечити адекватну оцінку потреб у гуманітарній допомозі;*
- *забезпечити прозорість інформації про потреби у гуманітарній допомозі на стадії планування, у т. ч. стосовно спеціального харчування, засобів гігієни для дорослих людей з інвалідністю або хворих літніх людей;*
- *забезпечити удосконалення механізму логістики надання гуманітарної допомоги, зокрема щодо достатності гуманітарної допомоги для окремих населених пунктів; забезпечення транспортними засобами для перевезення допомоги; рівня кваліфікації персоналу, який супроводжує гуманітарну допомогу, у т. ч. щодо навичок роботи з людьми з інвалідністю;*
- *розробити систему ефективного контролю за роздачею гуманітарної допомоги на місцях з метою дотримання належної якості виданих товарів, унеможливлення випадків зловживання, перевищення норм видачі, непропорційного розподілу гуманітарної допомоги, у т. ч. в межах установ для інвалідів;*

- *забезпечити збирання, узагальнення та оприлюднення статистичних даних і карти виданої гуманітарної допомоги (за конкретними населеними пунктами, а не областями; яким конкретно категоріям та кількості осіб; конкретні види та обсяги наданої допомоги;)*
- *на рівні конкретних населених пунктів розповсюджувати попередню інформацію про дату і місце видачі такої допомоги, у т. ч. з урахуванням можливості сприйняття такої інформації набувачами з особливими потребами (наприклад, з вадами зору або слуху);*
- *передбачити ефективні методи запобігання та правового впливу на факти порушень з боку комбатантів стосовно персоналу гуманітарних організацій; з боку персоналу гуманітарних організацій; з боку набувачів гуманітарної допомоги;*
- *забезпечити надання послуг з психосоціальної підтримки як внутрішніх переселенців та стимулювання їх до активності у облаштуванні свого життя з метою недопущення їх «паразитування» на допомозі, формування «комплексу жертви», так і усіх громадян похилого віку, які мешкають як на підконтрольних територіях, так і в районах, що не контролюються урядом.*

ДОДАТКИ

АНКЕТА

опитування співробітників організацій, які надають гуманітарну допомогу в зоні військового конфлікту на сході України

1. Назва Вашої організації
2. Вид гуманітарної організації: а) підприємство громадської організації інвалідів, ветеранів війни та праці, або підприємство, установа чи організація, що утримується за рахунок бюджету; б) благодійна організація; в) громадська організація інвалідів, ветеранів війни та праці, Товариство Червоного Хреста України, його обласна організація, творча спілка, громадська організація, створена для здійснення екологічної, оздоровчої, аматорської, спортивної, культурної, освітньої та наукової діяльності; г) релігійна організація; д) реабілітаційна установа для інвалідів та дітей-інвалідів
3. Місце знаходження Вашої організації (область, населений пункт)
4. Місце надання Вашою організацією гуманітарної допомоги населенню, якому загрожує голод (область, населений пункт).....
5. Чи були випадки нападів на персонал Вашої організації: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода була завдана)
6. Якщо так, то чи повідомляла Ваша організація про напад до правоохоронних органів України: а) так; б) ні
7. Якщо так, то якою саме була реакція правоохоронних органів: а) прийняли заяву та порушили кримінальне провадження; б) прийняли заяву, але нічого не зробили; в) заяву не прийняли; г) Ваш варіант
8. Якщо ні, то чому
9. Чи мали місце випадки переслідування, залякування або довільного затримання персоналу Вашої організації: а) ні; б) так (де саме, коли, хто)
10. Чи повідомляла Ваша організація про такі випадки правоохоронні органи України:
а) так; б) ні

ДОДАТОК А

11. Якщо так, то якою саме була реакція правоохоронних органів: а) прийняли заяву та порушили кримінальне провадження; б) прийняли заяву, але нічого не зробили; в) заяву не прийняли; г) Ваш варіант

12. Якщо ні, то чому

13. Чи мали місце випадки поганого поведіння, фізичного й психологічного насильства, вбивства, побиття, викрадення, узяття в заручники, незаконного арешту та утримання під вартою персоналу Вашої організації : а) ні; б) так (де саме, коли, хто)

14. Чи повідомляла Ваша організація про такі випадки правоохоронні органи України: а) так; б) ні

15. Якщо так, то якою саме була реакція правоохоронних органів: а) прийняли заяву та порушили кримінальне провадження; б) прийняли заяву, але нічого не зробили; в) заяву не прийняли; г) Ваш варіант

16. Якщо ні, то чому

17. Чи мали місце випадки нанесення ударів по об'єктах, матеріалах, підрозділах або транспортних засобах, які задіяні у наданні Вами гуманітарної допомоги: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода була заподіяна).....

18. Чи повідомляла Ваша організація про такі випадки правоохоронні органи України: а) так; б) ні

19. Якщо так, то якою саме була реакція правоохоронних органів: а) прийняли заяву та порушили кримінальне провадження; б) прийняли заяву, але нічого не зробили; в) заяву не прийняли; г) Ваш варіант

20. Якщо ні, то чому

21. Чи мали місце випадки знищення, незаконного заволодіння та розграбування таких об'єктів: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода завдана)

22. Чи повідомляла Ваша організація про такі випадки правоохоронні органи України: а) так; б) ні

23. Якщо так, то якою була реакція правоохоронних органів: а) прийняли заяву та порушили кримінальне провадження; б) прийняли заяву, але нічого не зробили; в) заяву не прийняли; г) Ваш варіант

24. Якщо ні, то чому

25. Якщо Вам відомі випадки вчинення вказаних вище протиправних діянь стосовно інших гуманітарних організацій, будь ласка, розкажіть про це детальніше:.....

26. Чи відомі вам випадки коли під час облоги мешканцям не було дозволено покинути місто: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

27. Чи відомі вам випадки коли під час облоги не було дозволено вільне провозення до міста продуктів харчування та предметів першої необхідності: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

28. Чи відомі вам факти нападів, знищування, вивозу чи пошкодження об'єктів, які необхідні для виживання цивільного населення (запасів продуктів харчування та медикаментів; сільськогосподарських підприємств, які виробляють продовольство; посівів; худоби; споруд для постачання питної води та її запасу; іригаційних споруд): а) ні; б) Так (де, коли, хто саме)

29. Чи відомі вам факти коли будь-яка зі сторін не пропускала посилки з медичними та санітарними матеріалами, призначеними для цивільних осіб, не пропускала посилки з необхідними продуктами харчування, носильними речами та засобами гігієни для дітей до 15 років, вагітних та породіль: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

30. Чи мали місце факти відмов Вашій гуманітарній організації у згоді на надання гуманітарної допомоги, коли цивільному населенню загрожував голод: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

31. Чи були факти умисного створення перешкод для доставки Вашою організацією вантажів допомоги нужденним цивільним особам: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

32. Чи мали місце факти перешкоджання цивільному населенню звертатися до Вашої організації: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

33. Якщо Вам відомі випадки вчинення вказаних вище протиправних діянь стосовно інших гуманітарних організацій, будь ласка, розкажіть про це детальніше:

34. Чи мали місце випадки не забезпечення сторонами конфлікту свободи пересування, швидкого та безперешкодного проїзду персоналу Вашої організації: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

35. Чи були випадки невиконання необхідних заходів для захисту Ваших представників від впливу мін (неповідомлення керівника місії про безпечний маршрут, відмова робити прохід в мінних полях тощо): а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

ДОДАТОК А

36. Якщо Вам відомі вам факти вчинення вказаних вище протиправних діянь стосовно інших гуманітарних організацій, будь ласка, розкажіть про це детальніше

.....

37. Чи відомі вам випадки продажу/перепродажу гуманітарної допомоги: а) ні; б) так

.....

38. Які перешкоди у діяльності з надання Вашою організацією гуманітарної допомоги траплялися найчастіше.....

.....

Дякуємо за співпрацю!

AHKETA

опитування громадян, які потребували гуманітарну допомогу у зв'язку із військовим конфліктом на сході України

- 1.** Ваша стаття:
а) жіноча; б) чоловіча
- 2.** Ваш вік: а) до 18 років; б) 19-29 років; в) 30-39 років; г) 40-49 років;
д) 50-59 років; е) 60 років і старше
- 3.** Ваше місце проживання (область, населений пункт)
- 4.** Який склад сім'ї, з ким Ви проживаєте (кількість осіб, родинний зв'язок)
- 5.** За шкалою від 0 до 10 оцініть ступінь загрози голоду мешканцям Вашого населеного пункту під час військового конфлікту.....
- 6.** Коли саме така загроза була найсильнішою
- 7.** Наскільки часто Ви та члени Вашої сім'ї відчували нагальну потребу у отриманні гуманітарної допомоги.....
- 8.** Чи знаєте Ви та члени Вашої сім'ї місця, де можете отримати таку допомогу
- 9.** Скільки таких місць є у межах Вашої досяжності
- 10.** Які саме організації надають цю гуманітарну допомогу (назва)
- 11.** Звідки саме ці організації (область, населений пункт)
- 12.** Звідки Ви та члени Вашої сім'ї дізнаєтесь про місця та час видачі гуманітарної допомоги
- 13.** Наскільки часто такими організаціями здійснювалась видача гуманітарної допомоги: а) щоденно; б) декілька раз на тиждень; в) 1 рік на тиждень; г) декілька раз на місяць; д) 1 раз на місяць; е) Ваш варіант
- 14.** Як здійснюється організація видачі гуманітарної допомоги: а) за списком; б) усім, хто прийшов у порядку живої черги; в) у першу чергу видають інвалідам, літнім людям, жінкам з дітьми, вагітним, а що залишиться – усім іншим, хто прийшов; г) ніякого порядку немає, хто нахабніший та сильніший – бере по декілька пакетів, а іншим може не хватити; д) Ваш варіант.....

15. Хто вирішує питання про доставку до Вашого населеного пункту гуманітарної допомоги

16. Чи відомі Вам випадки нападів на персонал гуманітарних організацій, які доставляють до Вашого населеного пункту допомогу: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода була завдана)

17. Чи відомі Вам випадки переслідування, залякування або довільного затримання персоналу гуманітарних організацій, які доставляють до Вашого населеного пункту допомогу: а) ні; б) так (де саме, коли, хто)

18. Чи відомі Вам випадки поганого поведження, фізичного й психологічного насильства, вбивства, побиття, викрадення, узяття в заручники, незаконного арешту та утримання під вартою персоналу гуманітарних організацій, які доставляють до Вашого населеного пункту допомогу: а) ні; б) так (де саме, коли, хто)

19. Чи відомі Вам випадки нанесення ударів по об'єктах, матеріалах, підрозділах або транспортних засобах, які задіяні у наданні Вам гуманітарної допомоги: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода була заподіяна)

20. Чи відомі Вам випадки знищення, незаконного заволодіння та розграбування таких об'єктів: а) ні; б) так (де саме, коли, хто, яка шкода завдана)

21. Чи були випадки коли під час облоги мешканцям Вашого населеного пункту не було дозволено покинути місто: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

22. Чи були випадки коли під час облоги Вашого населеного пункту не було дозволено вільне провозення до міста продуктів харчування та предметів першої необхідності: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

22. Чи були у Вашому населеному пункті випадки нападів, знищення, вивозу чи пошкодження об'єктів, які необхідні для виживання цивільного населення (запасів продуктів харчування та медикаментів; сільськогосподарських підприємств, які виробляють продовольство; посівів; худоби; споруд для постачання питної води та її запасу; іригаційних споруд): а) ні; б) Так (де, коли, хто саме)

23. Чи були у Вашому населеному пункті факти коли будь-яка зі сторін не пропускала посилки з медичними та санітарними матеріалами, призначеними для цивільних осіб, не пропускала посилки з необхідними продуктами харчування, носильними речами та засобами гігієни для дітей до 15 років, вагітних та породіль: а) ні; б) так (де, коли, хто саме) ...

24. Чи відомі Вам факти відмов гуманітарній організації у згоді на надання гуманітарної допомоги, коли мешканцям Вашого населеного пункту загрожував голод: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

25. Чи відомі Вам факти умисного створення перешкод для доставки гуманітарною організацією вантажів допомоги нужденним цивільним мешканцям Вашого населеного пункту: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

26. Чи мали місце факти перешкоджання цивільному населенню Вашого населеного пункту звертатися до гуманітарної організації: а) ні; б) так (де, коли, хто саме)

27. Чи відомі вам випадки продажу/перепродажу гуманітарної допомоги: а) ні; б) так

38. Які перешкоди у діяльності з надання гуманітарної допомоги у Вашому населеному пункті траплялися найчастіше

Дякуємо за співпрацю!

Наукове видання

Біда О. А. , Блага А. Б.,
Мартиненко О. А., Статкевич М. Г.

Гуманітарна катастрофа чи гуманітарна голка –
дві сторони однієї медалі: доступ до гуманітарної допомоги
в умовах збройного конфлікту на сході України

Комп'ютерний дизайн і верстка: Боднар В. А.
Редагування: Бущенко А. П.

Формат 60x84 1/8. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж ____ прим. Зам. № ____.

Видавнича компанія «КІТ»

вул. Кирилівська(Фрунзе19-21), м. Київ, 04080, тел.: (044) 482-55-16, 482-50-68
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №861 від 20.03.2002 р..